

SVEUČILIŠTE U ZAGREBU

PRAVNI FAKULTET

STUDIJSKI CENTAR SOCIJALNOG RADA

DIPLOMSKI STUDIJ SOCIJALNOG RADA

Petra Kuzele

**ISKUSTVA PREVODITELJA U NASTAVI KOJI PREVODE
GLUHOJ I GLUHOSLIJEPOJ DJECI U OSNOVNIM I
SREDNJIM ŠKOLAMA**

DIPLOMSKI RAD

Mentor: doc. dr. sc. Marko Buljevac

Zagreb, 2019.

SADRŽAJ

1. UVOD.....	1
2. CILJ ISTRAŽIVANJA.....	5
3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	6
3.1. Odabir kvalitativnog istraživanja.....	6
3.2. Sudionici istraživanja.....	7
3.3. Provedba istraživanja.....	8
3.4. Etički aspekti.....	9
3.5. Etičke dileme.....	10
3.6. Obrada podataka.....	11
3.7. Valjanost i pouzdanost dobivenih rezultata.....	12
4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA.....	12
5. RASPRAVA.....	27
6. ZAKLJUČAK.....	32
7. PRILOG	
8.1. Pismo namjere i informirani pristanak za prevoditelje u nastavi.....	35
8.2. Protokol s pitanjima za intervju sa sudionicima istraživanja.....	38
LITERATURA.....	40

Iskustva prevoditelja u nastavi koji prevode gluhoj i gluhoslijepoj djeci u osnovnim i srednjim školama

Sažetak:

Prevoditelji u nastavi su komunikacijski profesionalci i ključna poveznica u izjednačavanju mogućnosti za gluhu i gluhoslijepu djecu. Cilj ovog istraživanja bio je dobiti uvid u iskustva prevoditelja u nastavi koji prevode gluhoj i gluhoslijepoj djeci u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Sudionici ovog istraživanja su bili prevoditelji znakovnog jezika koji prevode ili su prevodili djeci u osnovnim i srednjim školama, a podaci su prikupljeni provođenjem polustrukturiranih intervjua.

Rezultati ovog istraživanja su pokazali kako prevoditelji u nastavi nisu zadovoljni obilježjima svog posla, odnosno svojom plaćom i nestabilnošću svog zaposlenja, međutim oni izražavaju osobno zadovoljstvo zbog bavljenja ovim poslom. Istraživanje je također pokazalo da se uključivanjem prevoditelja u nastavi postiže inkluzija gluhe i gluhoslijepo djece te kako ta djeca postižu bolja obrazovna postignuća. Prevoditelji u nastavi ističu nadu da će se u budućnosti javnost informirati o postojanju prevoditelja u nastavi te kako će se njihov status u društvu poboljšati.

Ključne riječi: prevoditelj u nastavi, gluha i gluhoslijepa djeca, inkluzija, izjednačavanje mogućnosti

Experiences of sign language interpreters who interpret for deaf and deaf-blind children in primary and secondary schools

Abstract:

Sign language interpreters in schools are communicational professionals and they are crucial for equalizing opportunity for deaf and deaf-blind children. The aim of this study was to gain insight into the experiences of sign language interpreters who work in primary and secondary schools in the Republic of Croatia. The participants of this qualitative survey were sign language interpreters who worked or are currently working in primary and secondary school. Data were collected by conducting semi-structured interviews.

The results of this research have shown that sign language interpreters are not satisfied with their salary and instability of their employment, however they emphasise personal job satisfaction. The survey also showed that the inclusion of sign language interpreters achieves inclusion of deaf and deaf-blind children. Also, these children are gaining better educational achievements. Sign language interpreters emphasise the hope that in the future the public will be informed about the existence of translators in educational system and that their status in society will improve.

Keywords: sign language interpreters, deaf and deaf-blind children, inclusion, equalizing opportunity

Izjava o autorstvu rada

Ovime potvrđujem da sam osobno napisala rad:

---

i da sam njegova autorica.

Svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima (bilo da su u pitanju mrežni izvori, udžbenici, knjige, znanstveni, stručni ili popularni članci) u radu su jasno označeni kao takvi te adekvatno navedeni u popisu literature.

Ime i prezime: _____

Datum: _____

1. UVOD

Na početku ovog rada nameće se pitanje: Tko su to prevoditelji u nastavi i koja je njihova uloga? Salow (1981., prema Pribanić, 2007.) navodi kako je jedina svrha prevoditelja to da su oni komunikacijski posrednici između gluhih osoba i čujućih osoba. Pribanić (2007.) navodi kako su prevoditelji komunikacijski profesionalci koji se školuju da bi postali prevoditelji te oni prevode s jednog jezika na drugi jezik.

Prevoditelji u nastavi su obrazovani prevoditelji koji pružaju usluge prevođenja u odgoju i obrazovanju. Oni osim konvencionalnih zadataka koje prevoditelji izvode a to je prevođenje, prevoditelji u nastavi trebaju posjedovati i posebne vještine neophodne za rad u odgoju i obrazovanju (Chafin Seal, 2014.). Prevoditelj se može naći u situaciji da treba raditi s učenicima različite dobi, stupnja oštećenja sluha, različitih kulturoloških pozadina, različitog kognitivnog funkcioniranja te razina jezične kompetencije (Chafin Seal, 2014.). Mogli bismo reći da je uloga prevoditelja sveobuhvatna. Prevoditelj osim s učenicima, treba surađivati i s nastavnicima koji možda nikad prije nisu imali iskustva s gluhim učenikom. Istraživanje provedeno s 32 obrazovana prevoditelja u Pennsylvaniji ispitivalo je uloge i odgovornosti obrazovnih prevoditelja u redovnim školama. Rezultati istraživanja su pokazali da prevoditelji u nastavi imaju različite uloge u učionici i izvan nje kao što su prevođenje akademskog i neakademskog sadržaja, tutoriranje i pomaganje učenicima sa zadaćom. Istraživanje je pokušavalo ispitati i probleme i nedoumice s kojima se susreću prevoditelji u nastavi. Istraživanje je pokazalo kako je njihov glavni problem što profesori ne razumiju njihovu ulogu u učionici i odgovornost njihovog posla te kako postoji loša komunikacija između nastavnika, učenika i prevoditelja u nastavi o tome što je točno uloga prevoditelja (Hayes, 1991.).

Obrazovani prevoditelji u nastavi bi trebali izjednačiti sve informacije koje čuju na hrvatskom govornom jeziku onome što prevode na znakovni jezik, tako da gluhi ili gluhoslijepi učenik dobije cjelovite i iste informacije koje su dobili čujuća djeca. Istraživanje koje je provedeno s prevoditeljima u nastavi u Južnoj Africi je pokazalo kako ne postoje nikakve zapreke da se gluha djecu uključi u redovne razrede jer su njihove kognitivne sposobnosti iste kao i kod čujuće djece. Kako bi inkluzija bila uspješna prevoditelji u nastavi i profesori se trebaju dogovoriti oko nastavne terminologije koje će koristiti kako bi prevoditelj u nastavi mogao prenijeti iste informacije gluhoj djeci (Glaser i Pletzen, 2012.).

Gluha i gluhoslijepa djeca imaju pravo na prevoditelja u nastavi. Kada govorimo o zakonskoj regulativi koja se odnosi na prevoditelje u nastavi, Ministarstvo znanosti i obrazovanja je na temelju članka 99. stavka 11. Zakona o odgoju i obrazovanju u osnovnoj i

srednjoj školi (NN, 68/2018.) donjelo Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima. To je jedini pravilnik koji pobliže utvrđuje način i sadržaj obavljanja poslova prevoditelja u nastavi u Republici Hrvatskoj iako njime nisu regulirana sva pitanja. Prevoditelje u nastavi se po tom pravilniku nazivaju stručnim komunikacijskim posrednicima.

Prema Pravilniku o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, stručne komunikacijski posrednik je „osoba koja daje komunikacijski potporu gluhim, nagluhim i gluhoslijepim učenicima u onom sustavu komunikacije koji preferira gluhi, nagluhi ili gluhoslijepi učenik: hrvatski znakovni jezik, prilagođeni hrvatski znakovni jezik (taktilni, locirani, vođeni) ili ostale sustave komunikacije koji se temelje na hrvatskome jeziku (simultana znakovno-govorna komunikacija, ručne abecede, titlovanje ili daktilografija, očitavanje govora s lica i usana, pisanje na dlanu i korištenje tehničkih pomagala.“ (Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, NN, 68/2018., čl.4., st.1.).

U Ustavu, kao temeljnom zakonu Republike Hrvatske u članku 64., st. 3. djeca koja imaju tjelesno oštećenje imaju pravo na osobitu njegu, obrazovanje i skrb (Ustav, NN, 05/2014.). Obzirom na mogućnost širokog tumačenja te odredbe, potražili smo u Konvenciji o pravima osoba s invaliditetom koja bi to prava imala gluha djeca prema Konvenciji. Prema općim načelima Konvencije o pravima osoba s invaliditetom sve osobe s invaliditetom imaju pravo na puno i učinkovito sudjelovanje i uključivanje u društvo te na jednakost mogućnosti (Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN, 06/2007., 05/2008., čl.3.).

Također, gluhe osobe prema Konvenciji imaju pravo da im država osigura tumače za znakovni jezik (Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN, 06/2007., 05/2008., čl 24., st.2.). Dio Konvencije o pravima osoba s invaliditetom koji govori o obrazovanju naglašava važnost toga da osobe s invaliditetom imaju pravo na kvalitetno i besplatno obrazovanje koje će se prilagoditi njihovim individualnim potrebama. Ne koriste sva gluha djeca znakovni jezik pa se prevođenje treba prilagoditi njihovim individualnim potrebama. Primjerice, nekom djetetu je lakše kada prevoditelj zapisuje na računalo što čuje, pa da onda ono čita ili da čita s usana. Tako da prevoditelj u nastavi svoje prevođenje treba prilagoditi djetetovim potrebama.

Države potpisnice Konvencije o pravima osoba s invaliditetom su dužne „*olakšati učenje znakovnog jezika i promicanje jezičnog identiteta zajednice gluhih*“ i „*osigurati provođenje obrazovanja osoba, poglavito djece koja su slijepa, gluha ili gluhoslijepa na najprikladnijim jezicima i načinima komunikacije za pojedince i u okruženju koje u najvećoj mogućoj mjeri potiče intelektualni i socijalni razvoj.*“ (Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom, NN, 06/2007., 05/2008., čl.24, st 3.).

Republika Hrvatska je zadnja zemlja u Europskoj Uniji koja je priznala znakovni jezik kao ravnopravan jezik i to tek 2014. godine. Iako su i prije postojali prevoditelji u nastavi, prema neslužbenim informacijama prevođenje u školama u Hrvatskoj je počelo devedesetih godina prošlog stoljeća, no tada je svega par učenika imalo prevoditelje. Ne postoje službeni podaci pa nećemo moći reći točan broj, no prema dostupnim podacima više od dvadesetero djece diljem Hrvatske je u školskoj godini 2018./2019. imalo prevoditelja u nastavi.

Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja (Državni pedagoški standard osnovnoškolskog sustava odgoja i obrazovanja NN 63/2008., čl.2.) učenika s teškoćama u razvoju definira kao učenika „*s utvrđenim stupnjem i vrstom teškoća po propisima iz socijalne skrbi što podrazumijeva učenika s oštećenjem vida ili sluha, ili s poremećajem govorno-glasovno-jezične komunikacije i specifične teškoće u učenju, ili motoričkim smetnjama, ili sa sniženim intelektualnim sposobnostima, s poremećajem u ponašanju, ili autizmom, ili postojanjem više vrsta i stupnjeva teškoća u psihofizičkom razvoju, koji je uključen u redovitu ili posebnu osnovnoškolsku ustanovu, a nastavu prati po redovitom, individualiziranom ili posebnom programu ovisno o vrsti i stupnju oštećenja.*“

Iz do sada navedenog vidljivo je kako gluha, nagluha i gluhoslijepa djeca imaju pravo na prevoditelja u nastavi. Kada govorimo o prevoditeljima u nastavi trebamo se dotaknuti pitanja inkluzije djece s oštećenjem sluha u redovne školske programe. Pojam inkluzije je pojam koji znači više od samog pojma integracije. Pojam inkluzije je nadređen pojmu integracije. Integracija obuhvaća proces uključivanja djece s teškoćama u razvoju u redovni sustav odgoja i obrazovanja, dok je inkluzija proces učenja i odgajanja djece s teškoćama u razvoju s drugom djecom koja nemaju teškoće. To omogućava djeci da razvijaju svoje tjelesne, emocionalne, društvene i druge sposobnosti.

Osnovni princip na kojem se temelji inkluzija je normalizacija. Prema konceptu „normalizacije“ osobe s teškoćama u razvoju su normalan dio društva, stoga njihove potrebe trebaju biti osigurane istim zakonskim propisima koje zadovoljavaju potrebe ostale populacije (Borić i Tomić, 2012.). Cilj inkluzije je pružanje mogućnosti osobama s invaliditetom da osjete dužnost i odgovornost prema ostalim članovima zajednice i da doprinesu koliko mogu ali i da dobiju što trebaju (Borić i Tomić, 2012.). Koncept inkluzije djecu s teškoćama u razvoju ne gleda kroz njihova ograničenja i teškoće koje imaju, već na njih gleda kroz njihove sposobnosti, interese i prava (Zrilić i Brzoja, 2013.).

Koncept inkluzije djece s oštećenjem sluha je dobar u teoriji ali nas je zanimalo kakav je u praksi. Istraživanja pokazuju kako većina gluhe djece, unatoč tome što imaju normalan kognitivni razvoj uz „tradicionalnu“ intergraciju završavaju osnovno obrazovanje sa značajnim deficitima u znanju. To seže do tolikih razmjera da možemo govoriti o velikom riziku nedovoljnog mentalnog razvoja koja se javlja kao posljedica nemogućnosti djeteta da na prihvatljivoj razini prima informacije putem verbalnog jezika. To dovodi do toga da se stručnjaci slažu kako je neophodno da gluha djeca zajedno pohađaju redovne odgojno-obrazovne ustanove, što prije usvoje znakovni jezik u „normalnom“ odgojno-obrazovnom okruženju te kako je neophodno da gluha djeca budu kontinuirano podupirani od strane prevoditelja kako bi se zajamčio maksimalan kontinuitet (Teruggi, 2014.).

Inkluzija gluhe djece u redovne škole nije moguća bez obrazovanih prevoditelja. Obzirom da ne postoji domaća literatura koja se bavila prevoditeljima u nastavi, posegnuli smo za stranom literaturom. Nacionalna izvješća u SAD-u su ukazala na neuspješnost školskih sustava u osiguravanju certificiranih i kvalificiranih prevoditelja za sve veći broj gluhe i gluhoslijepe djece koja se obrazuju u redovnim školama (Chafin Seal, 2014.).

Dahl i Wilcox (1986., prema Chafin Seal, 2014.) analizirali su upitnike poslane ravnateljima škole o osposobljenosti obrazovanih prevoditelja i područjima koja zahtijevaju poboljšanje. Rezultati su ukazali na neprimjerenu osposobljenost obrazovanih prevoditelja, posebno na njihovu manjkavu educiranost o odgoju i obrazovanju gluhe djece, jezičnim sustavima koje koriste i situacijama prevođenja u razredu.

Drugo istraživanje je obuhvatilo prosvjetne djelatnike u redovnim ustanovama odgoja i obrazovanja u kojima se provodi puna inkluzija. Istraživanje je pokazalo kako oni za postignuća u obrazovanju gluhe djece smatraju izrazito važnim raspoloživost educiranih i certificiranih prevoditelja (Afzali-Nomani, 1995., prema Chafin Seal, 2014.).

Znanstvenici su došli do spoznaje kako gluha djeca gluhih roditelja koja od ranog djetinjstva imaju pristup znakovnom jeziku u prosjeku imaju bolje rezultate u većini obrazovnih postignuća te u čitanju od druge gluhe djece iz čujućih obitelji. Međutim, 90% gluhe djece ima čujuće roditelje (Mahshie, 2007.). Loše poznavanje jezika i slabi školski uspjeha kod gluhe djece u Americi dovelo je do ideje za dvojezičnim obrazovanjem gluhe djece. To omogućuje djeci da uče znakovni jezik kao prvi jezik, u istom razvojnem periodu kada čujuća djeca uče engleski govorni jezik. Dvojezično obrazovanje pomaže gluhoj djeci da dobiju ista znanja kao i čujuća djeca. Važnost dvojezičnog obrazovanja je u tome što ono pomaže gluhoj djeci da imaju normalan socijalni i emotivni razvoj i da prihvate svoju gluhoću (Mahshie, 2014.). Uvođenjem prevoditelja u nastavi u redovne škole, Republika Hrvatska se približila dvojezičnom obrazovanju gluhe djece. Većini gluhe djece, znakovni jezik je materinji jezik i jezik kojeg prvog usvajaju stoga je važno da im i u obrazovanju bude dostupno pratiti nastavu i na znakovnom jeziku. U redovnim školama to je jedino moguće ako dijete ima prevoditelja u nastavi. Savez gluhoslijepih osoba Dodir je napravio projekt uključivanja dviju učenica u redovne razrede. Zaključno se pokazalo kako je podrška prevoditelja imala pozitivan učinak na obrazovna postignuća gluhih učenica, na stvaranje pozitivnog ozračja i na njihov psihosocijalni razvoj (Tarczay i Salaj, 2010.). Nema puno dostupne literaturu na temu samih prevoditelja u nastavi a smatramo da je važno saznati kakva su njihova iskustva.

2. CILJ ISTRAŽIVANJA

Cilj ovog istraživanja je dobiti uvid u iskustva prevoditelja u nastavi koji prevode gluhoj, i gluhoslijepoj djeci u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj.

Prevoditelj u nastavi nije termin koji je prihvaćen od strane društva, nego se prevoditelje u nastavi koji prevode djeci oštećenog sluha naziva stručnim komunikacijskim posrednicima. U ovom istraživanju govori se o prevoditeljima u nastavi jer su to osobe koje djeci prevode s hrvatskog na hrvatski znakovni jezik pa smo odlučili se zadržati na toj terminologiji. Do sada prema našem saznanju nije provedeno niti jedno istraživanje na temu prevoditelja u nastavi u Hrvatskoj. Pretpostavka ovog istraživanja jest kako je uvid u posao prevoditelja u nastavi, odnosno njihovo iskustvo rada kao prevoditelja u nastavi moguće dobiti kroz upoznavanje obilježja posla prevoditelja u nastavi, zatim kroz pozitivne strana njihovog posla i teškoće s kojima se susreću u svom radu te kroz upoznavanje njihovog mišljenje o tome koliko je njihovo zanimanje cijenjeno u školi.

Sukladno cilju istraživanja definirano je pet istraživačkih pitanja:

1. Koja su obilježja posla prevoditelja u nastavi?
2. Koje su pozitivne odrednice posla prevoditelja u nastavi?
3. Koje su teškoće s kojima se susreću prevoditelji u školama?
4. Polazeći iz perspektive prevoditelja, kakav je profesionalni status prevoditelja u školama?
5. Što prevoditelji smatraju potrebnim da se promjeni kako bi im se olakšao rad u školi?

3. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

3.1. Odabir kvalitativnog pristupa u istraživanju

Kvalitativno istraživanje je oblik istraživanja u kojem istraživači prikupljaju i interpretiraju podatke čime se doprinosi da i istraživači jednako kao i sudionici istraživanja budu dijelom istraživačkog procesa. Ona su usmjerena na iskustva i na to kako pojedinci i grupe ljudi oblikuju i daju smisao svojim iskustvima. Kvalitativno istraživanje koristi otvoren i fleksibilan dizaj i na taj način je suprotan sa pojmom ili strogošću koje donosi kvantitativno istraživanje (Corbin i Strauss, 2014.).

Kvalitativna istraživanja se često koriste kada je neka tema ili područje nedovoljno istraženo. Također, kvalitativna istraživanja koristimo kako bismo dobili holistički (cjeloviti) uvid u istraživani problem. Istraživač je sam mjerni instrument zato što često ne postoje standardizirani psihometrijski postupci za analizu nego se analiziraju riječi (Corbin i Strauss, 2014.).

Obzirom na sve navedeno, mi smo se odlučili da je kvalitativno istraživanje pogodno za našu temu. O prevoditeljima u nastavi zna se jako malo pogotovo u Republici Hrvatskoj. Mogli bismo reći da je ovo pionirsko istraživanje na tu temu na ovim prostorima. Cilj našeg istraživanja je saznati iskustva prevoditelja u nastavi stoga nam se odabir kvalitativnog pristupa čini najprimjerenijim za to postići.

3.2. Sudionici istraživanja

Kako bi se došlo do sudionika istraživanja, prvotno smo kontaktirali Hrvatski savez gluhoslijepih osoba Dodir. Dodir je nacionalna, nevladina te neprofitna udruga koja je osnovana s ciljem omogućavanja dostojanstvenog i ravnopravnog suživota gluhih te gluhoslijepih osoba u društvenoj zajednici. Dodir zapošljava prevoditelje u nastavi a Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske uz pomoć fondova Eurospke Unije im isplaćuje plaće. Kontaktirali smo ih putem dopisa u mailu te smo im poslali pozivno pismo u kojem smo ukratko objasnili svrhu istraživanja. Molili smo ih za dopuštenje da nam proslijede kontakte prevoditelja u nastavi koji su kod njih zaposleni a htjeli bi sudjelovati u istraživanju. Iz Udruge su pozitivno odgovorili te su nas pozvali na informativni razgovor. Na tom razgovoru potpisali smo izjavu kako ćemo ih izvjestiti o rezultatima istraživanja nakon provedbe istraživanja te kako ćemo sačuvati anonimnost prevoditelja u nastavi koji pristanu sudjelovati u istraživanju.

Uzorak ovog istraživanja jest namjerni. Namjerni uzorak pripada neprobabilističkim uzorcima. Namjernim uzorkom se ispituju dostupni pojedinci koje je istraživač izabrao po vlastitoj odluci (Milas, 2005.). U ovom istraživanju su sudjelovale samo osobe koje su pristale da Dodir proslijedi njihov kontakt nama u svrhu sudjelovanja u istraživanju. Nisu sve osobe čije kontakte smo dobili na kraju sudjelovale u istraživanju. Tri osobe su odbije sudjelovati u istraživanju a dvije koje su željele sudjelovati u istraživanju, u vrijeme provedbe istraživanja su bile spriječene.

Istraživanje je provedeno sa 8 prevoditeljica u nastavi koje su prevodile ili prevode gluhoj, i gluhoslijepoj djeci u osnovnim i srednjim školama.

Uzorak populacije je homogen po spolu a po ostalim sociodemografskim obilježjima je heterogen. Šest sudionica živi u Gradu Zagrebu, jedna živi u Zagrebačkoj županiji a jedna na području Slavonije. U Tablici 1. nalazi se detaljniji prikaz sudionika istraživanja.

Tablica 1.

Sociodemografski podaci prevoditelja u nastavi

Sociodemografski podaci	Kategorija	N
Spol	Ž	8
Dobni razred	21-30	4
	31-40	1
	41-50	3
Postignuti stupanj obrazovanja	SSS	4
	VSS	4
Koliko dugo su zaposleni/su bili zaposleni kao prevoditelji u nastavi	1mj.-6 mj.	2
	1 god.	2
	2 god.	4
Stupanj oštećenja djeteta	Potpuna gluhoća	7
	Charge sindrom	1
Ima li dijete slušno pomagalo	Pužnica	3
	Slušni aparat	2
	Nema slušna pomagala	3
Koristi li dijete govor ili samo HZJ	Koristi kombinaciju govora i HZJ	7
	Koristi samo HZJ	1
Gdje je osoba zaposlena/bila zaposlena	Niži razred OŠ (1.-4. razreda OŠ)	5
	Srednja škola (1-4. razreda)	3

3.3. Provedba istraživanja

Intervju je najraširenija metoda prikupljanja podataka u kvalitativnim istraživanjima u socijalnom području a rezultati dobiveni ovom metodom često čine osnovu za daljnja istraživanja (Edwards i Holland, 2013.). Intervju je razgovor koji se provodi najčešće između dvije osobe u kojem jedna postavlja pitanja a druga na njih odgovara bez da je itko prekida (Jamshed, 2014.).

Tip intervjuja koji smo koristili u ovom istraživanju je polustrukturirani intervju. Polustrukturirani intervju je najrašireniji tip intervjuja u kvalitativnim istraživanjima. Janiffer Manson (2002., prema Edwards i Holland, 2013.) navodi kako polustrukturirani intervju ima neke pravilnosti. Polustrukturirani intervju je interaktivan dijalog između dvije ili više osoba u kojem se unaprije određuju teme o kojima će se pričati a na istraživaču je zadatak da dođe do tih tema i dobije informacije koje su u njegovom fokusu istraživanja.

Prilikom intervjuja možemo dobiti neke informacije koje ne bismo mogli dobiti kada bismo odabrali neku drugu metodu istraživanja. Intervjuom možemo po boji glasa, facijalnoj

ekspresiji, stankama u govoru saznati neke informacije koje ne nužno ali mogu biti od koristi za istraživanje. Zadatak istraživača je da dobro sluša sugovornika i parafrazira njegove odgovore kako bi provjerio razumijevanje istih. Parafraziranje sudionikovih odgovora sudioniku pokazuje da ga se dobro sluša i daje mu veću mogućnost da odgovor produbi i proširi (Jamshed, 2014.).

Zbog svega navedenog, odlučili smo se za polustrukturirani intervju „licem u lice“ te „jedan na jedan“ kako bi se sudionici što više opustili i kako bi imali vremena odgovoriti na sva pitanja tempom kojim žele. Jedan intervju je bio proveden putem *Skypa*. Teme su bile prije definirane. Intervju je bio strukturiran na način da su u uvodnom dijelu bila postavljena sociodemografska pitanja koja su se ticala samih sudionik, zatim su bila postavljena pitanja koja se tiču njihovog puta učenja znakovnog jezika. U središnjem dijelu su bila pitanja vezana za sami posao prevoditelja u školama a intervju je završio otvorenim pitanjem kako bismo sudionicima dali mogućnost da nam kažu sve što nisu tijekom intervju a smatraju važnim za temu istraživanja. Intervjui su se snimali mobitelom a prosječno trajanje intervju je bilo 60 minuta. Kasnije su zapisi bili transkriptirani uz minimalna jezična uređenja.

Prikupljanje podataka se odvijalo od 15. prosinca 2018. do 22. veljače 2019.godine.

Na vrijeme prikupljanja podataka je utjecalo više faktora. Prvenstveno je trebalo uskladiti školski raspored i obveze sudionika istraživanja. Jedna sudionica je zbog istraživanja putovala u Zagreb pa je trebalo dogovoriti vikend i vrijeme koje njoj odgovara. Nadalje, nastojalo se nakon svakog intervju raditi transkript kako bismo dobili bolji uvid u građu koju smo dobili intervjuom. Intervjue smo većinski obavljali u slobodnim prostorijama Saveza Dodir pa smo se i s njima trebali uskladiti kako bi nam ustupili svoje prostorije. Ostali intervjui su bili provedeni na različitim mjestima. Jedan intervju je bio proveden putem *Skypa*, jedan u kafiću a jedan u domu sudionice istraživanja.

3.4. Etički aspekti

Kada govorimo o etičkim aspektima, nit vodilja su nam bila dva načela. Prvo načelo je načelo nenanošenja štete i promicanja dobrobiti za sudionike istraživanja a drugo načelo je povećanja znanja koje može pridonijeti općem dobru (Čorkalo Biruški, 2013.). Željeli smo da u konačnici ovaj rad doprinese povećanju saznanja o prevoditeljima u nastavi bez da sudionike na bilo koji način ošteti.

Prvotno smo poslali pozivno pismo Hrvatskom Savezu gluhoslijepih osoba Dodir. U tom pozivnom pismu smo im ukratko objasnili svrhu i temu istraživanja. Zajamčili smo povjerljivost, anonimizacija podataka i naglasili dobrovoljnost sudjelovanja u istraživanju odnosno drugim riječima, poštivali smo načelo autonomije sudionika, dobrobiti i nenanošenja štete te načelo pravednosti (Beauchamp i Childress, 2001.; Smith, 2005.; Hewitt, 2007., prema Čorkalo i Biruški, 2013.).

Kako bismo dodatno osigurali dobrovoljnost sudjelovanja u istraživanju, svi sudionici su trebali potpisati informirani pristanak. Informirani pristanak je etički uvjet za istraživanja. U njemu se potencijalne sudionike istraživanja informira o istraživanju i njegovom pravu da u svakom trenutku može odustati od istraživanja (Miller i sur., 2008.). Obzirom da ne postoji univerzalni informirani pristanak, informirani pristanak se sastavlja obzirom na narav i na ciljeve istraživanja (Miller i sur., 2008.). U informiranom pristanku su bila detaljno objašnjena njihova prava tijekom istraživanja i bilo je naglašeno i pismenim i usmenim putem kako u svakom trenutku mogu odustati od istraživanja. Htjeli smo na svaki način osigurati da se na sudionike ne vrši nikakav pritisak da sudjeluju u istraživanju od strane Hrvatskog Saveza gluhoslijepih osoba Dodir. Informirani pristanak bi trebao sadržavati informacije o povjerljivosti i informacije o tome tko će sve imati pristup podacima (Willing i Stainton-Rogers, 2013.). Willing i Stainton-Rogers (2013.) naglašavaju kako bi bilo poželjno da postoji pisani sporazum a ne samo usmeni u kojem se i istraživač i sudionik obvezuju da će poštivati sve navedeno u informiranom pristanku.

U e-mailu koji je prethodio dogovoru za intervju, također je poslan informirani pristanak kako bi potencijalni sudionici mogli vidjeti što ih očekuje i koja su njihova prava tijekom istraživanja. U informiranom pristanku bila je objašnjena svrha i cilj istraživanja. Svaki sudionik istraživanja dobio je dva primjerka obrasca informiranog pristanka prije istraživanja. Ukoliko je pristao na sudjelovanje u istraživanju, svaki sudionik je bio zamoljen da tu izvjavu i potpiše. Jedan obrazac je dan provoditeljici istraživanja dok je drugi primjerak obrasca ostao sudionicima. Obzirom na naputke u literaturi, trudili smo se koristiti riječnikom koji je lako razumljiv našim sudionicima.

3.5. Etičke dileme

Kada govorimo o etičkim aspektima i dilemama važno je naglasiti da su ona ključna za kvalitetno istraživanje. Naime, neetičan postupak može izravno utjecati na valjanost i pouzdanost istraživanja (Čorkalo Biruški, 2013.).

Prva etička dilema je bila kako osigurati anonimizaciju podataka. Obzirom da su sudionici istraživanja prevoditelji u nastavi kojih ima svega dvadesetak u Hrvatskoj, samom tom činjenicom nije bilo moguće napraviti potpunu anonimaciju, no sudionike smo upoznali s tom činjenicom.

Druga etička dilema se odnosi na višestrukost uloga istraživača. Provoditeljica istraživanja i sama radi kao prevoditelji u nastavi stoga je došlo do sukoba njezine profesionalne i istraživačke uloge. U istraživanjima koja podrazumijevaju intenzivan odnos sa sudionicima kao što je to u intervjuu, često se događa razmjena iskustava, emocija, doživljaja i stanja koja su neplanirana i izvan namjere istraživačkog cilja (Smythe i Murray, 2000., prema Čorkalo Biruški, 2013.). Kako bi se osiguralo u što većoj mjeri da istraživač ostane u svojoj ulozi bilo je važno da se osvijesti taj problem i iskomunicirati sa sudionicima koja je uloga istraživača u ovom istraživanju.

3.6. Obrada podataka

Podaci su analizirani tematskom analizom koja se sastoji od metode identifikacije, analize i objave tema iz podataka. Kao metoda analize, ona nam omogućuje dobivanje uvida u stvarnost sudionika i značenja kakva sudionici daju svojim iskustvima vezanim za istraživačka pitanja (Braun i Clarke, 2006., prema Buljevac i sur., 2016.).

Analiza se sastoji od nekoliko faza:

1.faza: upoznavanje s podacima kroz ponovno čitanje i bilježenje inicijalnih ideja

2.faza: kreiranje inicijalnih kodova

3.faza: grupiranje kodova u zajedničke teme

4.faza: provjeravanje kreiranih tema

5.faza: definiranje i imenovanje završnih tema

6.faza: posljednja faza se sastoji od pisanja izvještaja (Braun i Clarke, 2006., prema Buljevac i sur., 2016.).

3.7. Valjanost i pouzdanost dobivenih podataka

Guba i Lincoln (1981.;prema Guba i Lincoln 1985.) ističu kako svako istraživanje treba imati „vrijednost istine“, „primjenjivost“, „dosljednost“ i „neutralnost“ kako bi se smatralo vrijednim.

Predložili su da kriterije u kvalitativnoj paradigmi kako bi se osigurala „pouzdanost“ a ti su kriteriji nazvani vjerodostojnost, prenosivost, pouzdanost i potvrđivanje (Guba i Lincoln, 1985.).

Kada govorimo o kvalitativnim istraživanjima valjanost se iskazuje na način jesu li sredstva mjerenja ispravna te mjere li predmet istraživanja dok se pouzdanost iskazuje na način jesu li rezultati istraživanja ponovljivi (Golafshain, 2003., prema Buljevac 2014.).

Morse (2002.) navodi koncept verifikacije kao koncept koji označava proces kontinuirane provjere tijekom cijelog istraživačkog procesa. U ovom istraživanju smo paralelno prikupljali podatke te preslušavali snimke i transkribirali razgovore. To je pridonijelo stvaranju metodološke koherentnosti jer smo na temelju dobivenih podataka radili izmjene. Istraživač obzirom na svoju poziciju nije bio u potpunosti neutralan pa je preslušavanje snimki omogućilo istraživaču da napravi vlastitu provjeru i korekciju kako bi se doprinijelo što većoj pouzdanosti.

4. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Tematskom analizom odgovora sudionika istraživanja dobiveni su rezultati koji nam ukazuju na to kakva su iskustva prevoditelja u nastavi koja prevode gluhoj, gluhoslijepoj i djeci u osnovnim i srednjim školama.

Temeljem analize podataka na prvo istraživačko *pitanje* „**Koja su obilježja posla prevoditelja u nastavi?**“ utvrđeno je pet tema.

Nezadovoljstvo plaćom

Sudionici istraživanja su izražavali ponajviše kako nisu zadovoljni s plaćom. Svih osam sudionika smatra da su premalo plaćeni za posao koji rade.

„Pa mislim da je premala plaća koliko se dajem, to onako iskreno i od srca.. i svoj materijal i svoje slobodno vrijeme ee izvještaje koje pišem.“ (PUN5)

„Plaćom, mislim da smo premalo plaćeni za posao koji radimo. Na primjer, asistenti imaju istu plaću kao i ja a možda samo sjede na nastavi i nose torbu po hodniku a ja moram 45 minuta prevoditi.“ (PUN7)

„Mi smo tu za minimalac, dobro radimo pola radnog vremena ali bi mogla biti i veća. Ponekad ee al opet to gledam, ja ne radim toliko fizički a imam veću plaću nego moja teta kaj dela u tekstilnoj industriji, u tom smislu s drugim zanimanjima koji rade za minimalac mi je ok, al dok vidim druge koji su u rangu prevoditelja, ili prevoditelji engleskog jezika, koliku oni imaju plaću a mi smo tu za siću.“ (PUN8)

Neplaćeni prekovremeni sati

Sudionici su izražavali kako postoje stvari koje rade izvan radnog vremena a za koje nisu plaćeni. Izražavaju kako svaki tjedan rade par sati prekovremeno a to im se ne plaća niti im se vraća kroz slobodne dane. Svaki tjedan trebaju pisati tjedni izvještaj a svakodnevno se pripremaju za nastavu. Iako naglašavaju kako ih nitko ne prisiljava da to rade ipak osjećaju kako se od njih očekuje da dođu spremni na nastavu, da održavaju kontakte s roditeljima i o tome svemu izvještavaju.

„ Dakle da, dogodi se da radim dva tri sata dodatna i s tim satima se ništa ne radi, meni se to ne refundira i mene se to ne pita, to se smatra po defaultu da se to mora radit. To se čak niti ne pretvara u slobodne dane.“ (PUN1)

„Ponekad više, ponekad manje. Ovisno kakav je bio mjesec ali stvar je u tome kaj ti prekovremene nitko ne financira dodatno, to je ajmo reć tvoja dobra volja da ćeš ti odradit ne znam, u subotu tri sata“ (PUN2)

„... i onda nekad zna proteći vrijeme, danas je to 10 minuta, sutra 25 minuta, tako da se skupe tu sati. Vrijeme pisanja izvještaja nisam uopće uzela u obzir. Tak da sve to izlazi iz okvira radnog vremena.“ (PUN3)

Nedovoljno educirani prevoditelji

Neki sudionici smatraju da se zapošljavaju nedovoljno educirani prevoditelji. Kada smo opisivali sudionike, vidjeli smo kako je većina njih završila samo osnovni tečaj koji traje dvije godine. Nakon završena 4 semestra od postojećih 8, su se zaposlili kao prevoditelji. Drugim

riječima, od osam sudionika istraživanja samo jedna sudionica je u vrijeme provedbe intervjua imala svih osam stupnjeva završenih, uključujući i zadnji a to je tečaj za prevoditelje za gluhoslijepe.

„Također uzimaju premalo educirane prevoditelje ali mislim da je više razloga za to. Kvalitetni prevoditelji nisu zadovoljni plaćom i traže bolje plaćen posao i odlaze u neke druge vode nažalost.“ (PUN7)

„ Drugo, trebalo bi educirati više prevoditelja u nastavi, eh, trebalo bi ih i kontrolirati. Koliko sam čula sa strane, mislim da se većinom zapošljavaju osobe, ne znam koje su prošle jedan semestar prije 4 godine, ne znam pa ono eto idem probat. Mislim da je to isto velika greška i da time oštećujemo djecu i to na veliko.“(PUN2)

Rad bez pauze

Rad bez pauze je treća tema koja je proizašla iz prvog istraživačkog pitanja. Sudionice koje rade s manjom djecom (djecom od 1-4. razreda) izražavaju kako nemaju pauzu i kako rade i tijekom odmora jer pomažu djetetu u socijalizaciji i komunikaciji s drugom djecom. Sudionice koje rade s djecom u višim razredima osnovne škole ili u srednjoj školi ne izražavaju ovo obilježje.

„Meni u ugovoru piše da bi trebala imati pola sata odmora ali ja nemam tih pola sata.“ (PUN1)

„Ja sam s djetetom prisutna i za vrijeme odmora, znači pomažem joj s komunikacijom i socijalizacijom s drugom djecom, isto radim svoj posao, znači nemam ni tih 5 minuta pauze, nekad kad moraš odeš ali u u pravilu sam uvijek djetetu na raspolaganju“ (PUN3)

„Pa recimo nastavnik ima odmor koji ja ne koristim...Imaju pauzu koju ja gotovo uopće nemam. Znači moj posao je posao prevoditelja a sve drugo nije moj posao, užina, ručak, wc, to sve nije moj posao.“ (PUN4)

Nestabilnost zaposlenja

Prevoditelj u nastavi kao zanimanje je još podosta nestabilno. Kao prvo, nije uređeno u potpunosti zakonom iako je djelomično regulirano Pravilnikom o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima. Neki prevoditelji u školi rade preko udruga a neki

preko gradski projekata. Neovisno o tome preko čega (preko grada ili udruge) je prevoditelj u nastavi zaposlen svi rade na Ugovor o djelu u kojem stoji kako su zaposleni samo za vrijeme trajanja školske godine, dakle od polovice 6 mjeseca do početka nove školske godine, koja obično počinje sredinom devetog mjeseca, prevoditelji ostaju bez posla i stalnih primanja.

„Ja u šestom mjesecu ostajem bez posla, od polovice šestog mjeseca do devetog mjeseca sam na burzi, znači to je problem koji se treba riješiti.“ (PUN7)

Drugo istraživačko pitanje je glasilo *„Koje su pozitivne odrednice posla prevoditelja u nastavi?“*. Na drugo istraživačko pitanje, utvrđeno je sedam tema.

Vidljiv napredak kod gluhih i gluhoslijepih učenika

Vidljiv napredak je prva tema koju smo dobili analizom podataka. Prevoditelji izražavaju da se osjećaju sretno i ispunjeno kada vide da se njihov trud isplatio i da je njihovim dolaskom i prevođenjem djetetu, dijete napravilo pomake. Svi prevoditelji koji su počeli raditi s djetetom koje do tada nije imalo prevoditelja su izražavali da je napredak velik i to uspoređuju prvo i drugo polugodište.

„ Pa, hmmm vidjeti napredak. Kad vidiš nešto što dijete nije moglo a sad može. Primjer, moj korisnik je znao izgovoriti vokale ali nije znao izgovoriti samoglasnike, njemu je sve bilo ttt, i kad sam vidjela njegovu želju da izgovori f i kad je izgovorio ili kad je izgovorio b to je meni bilo kao da sam se popela na Mount Everest, to je za njega bio ogromni korak. To se baš ne shvaća kao neš posebno ali to je ogromna stvar, on je izgovorio slovo b. Ta zahvalnost, ta sreća koju ti vidiš kad on nešto uspije.“(PUN1)

„...i to me onda veseli, da jedno dijete more napredovati i da možda ima šanse za studij i da može ostvariti tko zna kakve uspjehe a ovak da smo ju stavili u specijalnu školu ne bi imala nikakve šanse.“ (PUN8)

„Očekivala sam da će moj korisnik strahovito napredovati i to dogodilo... pomaci su evidentni.“ (PUN4)

Osobno zadovoljstvo prevoditelja zbog bavljenja poslom

Svih osam sudionica istraživanja je reklo da su zadovoljne poslom prevoditelja u školi. Izražavaju da vole svoj posao i da ih on čini sretnima i ispunjenima neovisno o tome što im je ponekad teško.

„Ja se osjećam ispunjeno i korisno“ (PUN8)

„Pa super mi je uvijek bio osjećaj na kraju dana, ono, uspjele smo. Preživjele smo hrvatski, matematiku, malena je shvatila nastavni sadržaj. Taj osjećaj kad se javlja..“ (PUN4)

„Volim svoj posao, volim ići u školu, bez obzira što mi nekad bude teško i tako se u nekim trenucima osjećam neshvaćeno ali volim svoj posao.“ (PUN3)

Zadovoljstvo radnim vremenom

Neke sudionice su rekle kako im odgovara rad na pola radnog vremena jer im to ostavlja dovoljno vremena za njihove obaveze i za pripremu za nastavu. Neke sudionice rade pola radnog vremena u udruzi a pola u školi jer u protivnom ne bi mogle raditi kao prevoditelji jer bi bile plaćene za pola radnog vremena a na taj se način ne bi mogle uzdržavati.

„Pa radno vrijeme mi je dobro. Znači to vrijeme kad sam s korisnikom da sam stvarno s njim, da nisam negdje drugdje. Imam slobodne vikende. Imam dovoljno vremena da se pripremam za nastavu.“ (PUN3)

„S fleksibilnim radnim vremenom, pošto sam student pa mi to odgovara.“ (PUN1)

Osjećaj sreće zbog mogućnosti rada s djecom

Kao jednu od tema na drugo istraživačko pitanje dobili smo osjećaj sreće zbog rada s djecom. Dvije sudionice koje su po zanimanju magistre primarnog obrazovanja su rekle kako vole rad s djecom i na taj način mogu integrirati dva posla, rad s djetetom u školi i prevođenje.

„Općenito taj dio na nastavi i to kaj sam s klincima, kad mi je to profesija, pa dok mogu biti s njima u razredu, pa njihove šale, fore i biseri..“ (PUN8)

„Volim rad s djecom a to sam i studirala.“ (PUN2)

Integracija gluhe i gluhoslijepe djece

Prevoditelji u nastavi primjećuju da s njihovim dolaskom djeca postaju integriranija u svoj razred i druga djeca ih više ne ignoriraju jer znaju da postoji prevoditelj koji može prevesti njihovu međusobnu komunikaciju. Izražavaju kako djeca prije nisu znala kako pristupiti korisniku te ih je bilo strah da ih on neće razumijeti. Kada vide da se njihov korisnik integrirao u razred i postao dio cjeline, prevoditelji u nastavi to gledaju kao uspjeh.

„Da znam da se moja korisnica osjeća dobro nakon odrađenog dana u školi, da je u toku, da nije izolirana, da je integrirana u društvo, da ima prijatelje.“ (PUN6)

„Jedino sam željela pomoć učeniku da se više socijalizira jer je bio strašno ne socijaliziran u društvu, u razredu bez prijatelja, sjedio je sam, nije komunicirao apsolutno s nikim i to mi je bio cilj, da se poveže s razredom...počeo je komunicirati i više se družiti nego dok je bio sam.“ (PUN7)

„Definitivno to zadovoljstvo, to što je dio cjeline, dio razreda.“ (PUN5)

Prihvatanje od strane nastavnika

Iako nemaju svi iskustvo prihvatanja od strane profesora, dio prevoditelja je rekao kako ih nastavnici prihvataju kao sebi jednake i kako ih pitaju za mišljenje vezano uz njihovog korisnika. Dio prevoditelja izražava kako se dogovaraju i surađuju s nastavnicima zato da olakšaju svojem korisniku. Drago im je kada vide da profesori prihvataju i cijene njihovu poziciju.

„Profesori cijene i vole moju poziciju i dapače pitaju što više moje mišljenje, pitaju kako koji znak znam, pitaju kako bi ovo bilo najlakše prevest, kako bi djeca što bolje razumijela.“ (PUN1)

Suradnja sa stručnim djelatnicima škole

Zadnja tema koju smo utvrdili analizom podataka je suradnja sa stručnim djelatnicima škole. Oni koji su rekli da surađuju sa stručnim djelatnicima u školi, izražavaju da je ta suradnja ugodna i uspješna.

„Sa defektologinjom sam bila u kontaktu jer joj je trebala pomoć u pisanju ovog individualiziranog pristupa pa joj je trebalo objasniti tko je to prevoditelj u nastavi i to mi se sviđjelo jer ona nije htjela na svoju ruku napisat nešto šturo nego je onda pitala znači mene i Savez Dodir što je to točno. Zamolila me da napišem o malenoj, koji su njezini interesi, koje su njezine mogućnosti i interesi što se tiče obrazovanja, usvojenost brojeva i čitanje. Uvijek kad bi se susrele a hodniku bi me pitala jel sve u redu, jel sve štima, jel treba šta riješiti, tako da sam s njom bila po pitanju toga u kontaktu a s ostalima ne, nisam ih vidjela.“ (PUN2)

„Pedagoginja škole si je dala truda i znala me pitati, što i kako i pokušala se posavjetovati samnom i radila je neke materijale i pitala me jel bi mom korisniku bilo bolje ovo ili ono.“(PUN5)

„Dobri su odnosi i sa pedagogom i sa psihologom. Komuniciram s njima gotovo svakodnevno.“ (PUN7)

Treće istraživačko pitanje je glasilo **„Koje su teškoće s kojima se susreću prevoditelji u školama?“**. Analizom podataka, na treće istraživačko pitanje utvrđeno je više tema a one su: neadekvatno plaćen posao, nedostatak kontrole od strane škole, nerazvijenost vokabulara i loše predznanje korisnika te teškoće s prevođenjem i teškoće s prevođenjem pojedinih predmeta.

Neadekvatno plaćen posao

Kao prva tema koja daje odgovor na treće istraživačko pitanje je mišljenje prevoditelja da su neadekvatno plaćeni za ono što rade. Prevoditelji smatraju da bi za uloženi trud i školovanje koje su prošli trebali biti primjerenije plaćeni. Prevoditelj engleskog ili nekog drugog jezika je plaćeniji od prevoditelja u nastavi. Iako je znakovni jezik priznat kao jezik u Hrvatskoj i dalje se prema njemu ne odnose jednako kao prema drugim stranim jezicima te su prevoditelji u nastavi smatraju kako su oni potplaćeni.

„Satnice su premale s obzirom da Ministarstvo plaća a ono dobiva masu novaca od EU fondova, to je sigurno, smatram da su satnice premale.“ (PUN1)

„...primjer primanja bi mogla biti puno pristojnija za posao koji radimo... Pa ne nisam zadovoljna. Ja recimo znam znakovni i meni je on tako prirodan ali bez obzira na to taj posao koji radim, to što radim tih 4, 5 sati s djetetom u školi, to je, pa to se fakat potrošiš..“ (PUN3)

„Nisam bila nikako zadovoljna s plaćom, satnica mi je bila 20 kuna... Plaća mi je bila ono koma, užas.“ (PUN4)

Nedostatak kontrole od strane škole

Neki prevoditelji u nastavi smatraju da su trebali imati „ogledni sat“ od strane ravnatelja ili nekog drugog stručnog djelatnika. Vjeruju kako bi to pomoglo ravnatelju i ostalim stručnim djelatnicima škole da vide što je njihov posao i u čemu dijete s kojim rade sve treba podršku.

„Upoznala sam ih. Znam otprilike tko je tko i to je to. Stvarno nisu bili niti jednom od kad sam stigla na nijednom satu, ma na nijednom djeliću sata da vide način na koji to funkcionira, kako dijete prati nastavu, kako se socijaliziralo.“ (PUN3)

„Da su oni došli, pitali za mene, da su oni trebali neš, ma kakvi. Profesori koji dođu na sat, ravnatelj koji dođe pogledati svako toliko nekog profesora, imaju ogledni sat. Došli su pogledati profesora, mene nitko nije doša pogledati.“ (PUN6)

Nedovoljno razvijen vokabular kod učenika

Nerazvijenost vokabulara korisnika jedna je od sedam tema koju smo dobili kao odgovor na treće istraživačko pitanje. Sve ispitanice su se dotakle toga da im je teško prevoditi simultano jer se često nađe neka riječ koju njihov korisnik ne zna. Zbog toga se često zaustavljaju i objašnjavaju korisniku riječ dok profesori dalje predaju gradivo.

„Stariji korisnik nije imao toliko razvijen vokabular, što je bilo jako grozno s obzirom da je on osmi razred. Od 8. razreda se očekuje jako raširen vokabular, on nije imao vokabular na razini 8. razreda, mi smo praktički na svakoj drugoj riječi stajali. On nije imao shvaćanje obične rečenice a kamoli rečenice u kojoj ubaciš riječ iz kemije, fizike, povijesti. Nije znao što znači riječ obnova, na primjer što je hram, faraon, mislim to je teško jer mislim kad ideš objašnjavat riječ faraon i onda u objašnjenju nađeš još tri riječi koje ne razumije i to je zapravo bio najveći problem.“ (PUN1)

„Osnove su njoj falile, o konjima je mogla puno naučiti, to je nešto prostorno i stvarno ali neki temelji hrvatskog jezika nedostaju, riječi, riječi fale.“(PUN6)

Obrazovna zapuštenost gluhe i gluhoslijepe djece

Loše predznanje korisnika je tema koja se nadovezuje na predhodnu temu a to je nerazvijenost vokabulara kod korisnika. Korisnici imaju dosta „rupa“ u znanju i prevoditelji moraju korisnicima pomoći nadoknaditi propušteno znanje.

„Ona nije znala poredati dane u tjednu pravilno, nije znala očitavati sar sa kazaljka...“
(PUN6)

„...metalno, metla njoj je to bilo isto jer se slično piše. Puno je propustila i tek onda, kasnije je dobila prevoditelja.“ (PUN7)

Teškoće s prevođenjem

Prevoditelji govore kako im je teško nekada sve prevesti. Hrvatski znakovni jezik i hrvatski jezik imaju različitu gramatiku. Također, hrvatski znakovni jezik nema znak za svaku riječ koja postoji u hrvatskom jeziku. Zato prevođenje zna često puta biti izazovno. Iako moramo naglasiti kako se hrvatskim znakovnim jezikom mogu prenijeti sve informacije koje se čuju ali se trebaju prilagoditi gramatici i vokabularu hrvatskog znakovnog jezika, na taj način se ništa krucijalno neće neće izgubiti prijevodom.

Također, uspješnog prevođenja često puta ovisi i o govorniku kojeg se prevodi. Ako govornik govori brzo ili nerazgovijetno i tiho, prevoditelj gubit dosta u prijevodu i ne uspijeva sve točno prevesti. Takve probleme s prevođenjem su izražavali sudionici istraživanja.

„Nekad mi bude teško sve prevest jer ima profesora koji strašno brzo govore...“ (PUN7)

„Mislim prevođenje u školi je stvarno izazovni, mislim svaki dan ti je drugačiji i ništa nije isto i uvijek će se dogoditi nešto novo, nešto što nećeš znati kao prevest, nećeš znati da li uopće postoji taj znak, mislim ja sam nekad znala u momentu s korisnicom dogovoriti neki znak pa sam rekla ok-ej, ja budem to provjerila.“ (PUN4)

Nemogućnost prevođenja određenih predmeta

Kao i što sama logika nalaže, neke predmete je teško ako ne i nemoguće prevesti na znakovni jezik. Time dolazimo do šeste teme trećeg istraživačkog pitanja a to je nemogućnost prevođenja određenih predmeta. Naime, glazbeni je težak za prevođenje jer je glazba umjetnost koju je

teško objasniti riječima. Iz tog razloga prevoditelji ne mogu prevoditi cijeli sat glazbenog, pogotovo ne mogu prevoditi kada se slušaju glazbeni primjeri. Sudionici izražavaju da raznim tehnikama pokušavaju glazbeni približiti svojim korisnicima (crtaju im, opisuju, lupkaju tempo o stol).

Engleski i ostali jezici su teško prevedivi i uspješnost prijevoda često puta ovisi o znanju prevoditelja. Drugim riječima, ako prevoditelj ne zna engleski, teško je za očekivati da će on moći prevesti konverzaciju na engleskom ili profesoricu ukoliko profesorica sama ne prevodi sve što kaže. Također je bit učenja stranih jezika da se nauči još jedan jezik. Ukoliko se cijeli sat s engleskog jezika prevodi na hrvatski znakovni jezik onda se ne postiže svrha tog predmeta.

„Glazbeni, jao, glazbeni je izazov... Kako objasniti ritam, boju glasa, tempo..“ (PUN2)

„Jedini je problem kad profesorica svira na klaviru.“ (PUN4)

„Engleski prevodim na hrvatski ali to nije bit tog predmeta. To nema smisla ali drugačije ne mogu.“ (PUN6)

Needuciranost o tome što je posao prevoditelja u nastavi

Prevoditelji u nastavi kao jednu od teškoća navode i općenitu needuciranost o tome što je zapravo posao prevoditelja u nastavi. Često puta im se događa da ih profesori zamijene za učenika ili im je nejasno što je to prevoditelj u nastavi pa od prevoditelja u nastavi očekuju stvari koje nisu u opisu njegovog posla (primjerice da održavaju red i mir dok profesora nema u učionici, da odu isprintati nešto za profesora itd.).

„To je bilo teško objasniti profesorima, da ja njemu ne dajem odgovore nego samo prevodim pitanje. Ja moram odraditi svoj posao i prevesti mu to na znakovni.“ (PUN1)

„... neki učenici su se došaptavali i ja sam išla prevoditi, pošto sam jasno čula šta je osoba rekla, išla sam prevesti korisnici i onda me profesorica upozorila da ja ne smijem pomagati. Ja sam rekla da ja ne pomažem, nego da ja samo prevodim, ja ni ne znam, mislim taj likovni, to se mene ni ne tiče, to je meni sve ono, nebitno je za mene, čula sam šta je reklo jedan dečko, kao i ostatak razreda i nije pošteno da ona ne zna što je on rekao. Mislim ona bi tu automatski bila zakinuta i profesorica onak Ali vi ne smijete pričati, i ja ono, ali mi ne pričamo, ja prevodim, isto kao što sad, dok smo pričale, ja sam cijelo vrijeme koristila znakovni i ona kao Zašto vi to radite?, i ja ono, ostatak razreda čuje što mi sad pričamo i ona isto treba dobiti tu

informaciju i tu je bilo onako malo napeto, ali uspjele smo to riješiti. Ja sam poslije sata još malo ostala i objasnila da mi nije bila namjera pričati, nego čisto da dobi informacije koji su svi ostali čuli.“ (PUN4)

Prevoditelj preuzima ulogu nastavnika

Kao jednu od teškoća prevoditelji navode i to da se od njih očekuje da djeci objašnjavaju gradivo kao da su oni profesori. Posao prevoditelja je isključivo da prevodi djetetu što profesor priča a ne da umjesto profesora objašnjava djetetu.

„Prošle godine se očekivalo da ja radim sama s njime, znači profesor će nešto reći na brzinu pa ti kasnije radi s njim, to tako ne ide. Ja sam tu da prevodim a ne da držim nastavu i objašnjavam gradivo, ja nisam profesor.“ (PUN1)

„Ne, ja ne objašnjavam , ti si učitelj, ti objasni, ja ću prevest. Ja nisam tu da znam sve matematičke postupke, svu gramatiku hrvatskog jezika, ee ne znam nešto. Ti si profesor, ti objasni. Čula sam, mislim da neki profesori znaju reći, došla je još jedna osoba, uglavnom govore, došao je asistent, sad ćete vi raditi s njim, jedan učenik manje. Ne, nije, znači ja samo prevodim, ti si ta koja treba objasniti, ti si ta koja treba držati red u razredu, sad karikiram. Prevoditelj je tu isključivo radi djeteta, da prevodi a ne da to dijete odgaja, da to dijete uči, objašnjava, razjašnjuje i xy drugih stvari koje očekuju neki profesori.“ (PUN4)

„Očekuju da sam ja njezin profesor, oni se od toga miču.“ (PUN7)

Nemogućnost očuvanja profesionalnih granica

Prevoditelji navode da često puta prelaze granicu i s djetetom se povezuju i na emocionalnoj razini. Obzirom da su toliko involvirani u djetetov život, često puta ih djeca počinju gledati kao prijatelje a obitelj djeteta kao članove obitelji. Tu dolazi do problema jer prevoditelj treba što više ostati u svojoj profesionalnoj ulozi jer ipak je on profesionalac.

„Nitko ne razmišlja ako si osam sati ili dobro 5,6 sati, svaki dan sa djetetom, da se to ne svodi samo na školu, nego i na neke ljubavne probleme i na neke obiteljske stvari ee susrećeš se s previše toga i nekad te roditelj više ne gleda kao ti si sad prevoditelj nego jednostavno ti postaneš kao dio obitelji i previše se onda toga svali. Prelazi se granica. Mislim tu smo i mi nekad krivi jer si previše dopustimo i onda više nema komunikacije prevoditelj s učiteljicom

nego komunikacija je roditelja, prevoditelja i onda nakon nekog vremena dođe do toga da ti prevoditelj uzme ulogu roditelja. “ (PUN2)

„... morala sam biti i prevoditelj i prijatelj i asistent u nekim trenucima, sve sam morala biti.. Korisnik je od mene očekivao više prijateljski, nego profesionalni odnos pa je tu bilo nekog sudaranja. “ (PUN1)

Temeljem analize podataka na četvrto istraživačko pitanje **„Kakav je profesionalni status prevoditelja u školama?“** utvrđene su tri teme.

Neinformiranost javnosti o postojanju prevoditelja u nastavi

Društvo općenito nije informirano da postoji zanimanje prevoditelj u nastavi. Djeca koja imaju prevoditelja u nastavi u pravilu nemaju nikakvih drugih intelektualnih teškoća nego samo tjelesni invaliditet a to je da ne čuju. Ona se ni po čemu ne razlikuju od ostale djece urednog senzomotoričko razvoja. Njima jedino treba pomoć u komunikaciji. Prevoditelji u nastavi su njihove uši a sve drugo su oni sami sposobni raditi.

„to je sve na nekoj razini da uopće nisu ni svijesni što to zapravo znači, jer masu puta bi se susrela kad bi nekom rekla što radim kao A ti si ona koja mašeš rukama, Ti si ona kaj priča sa gluhonijemima. Kod nas nismo dovoljno educirani, to jest javnost nije dovoljno educirana da bi shvatila razliku i što to zapravo znači. “ (PUN2)

„ to nije asistent, to nije netko ko radi s djetetom zbog intelektualnih sposobnosti, to je netko tko je obrazovan i radi s djetetom samo zbog komunikacije. Ne znam, nadam se da će ljudi napokon shvatit da postoje prevoditelji. “ (PUN6)

„Pa u početku je bilo pitanja, ti si asistent? Ne, ja nisam asistent, ja sam prevoditelj, aha A šta ti radiš?“ (PUN4)

„nemaju pojma da taj posao uopće postoji“ (PUN4)

Korištenje pogrešne terminologije

Obzirom da niti neki profesori znaju da postoji zanimanje prevoditelj u nastavi nije niti čudno da sudionice iskazuju da prilikom obraćanja profesori koriste krivu terminologiju pa ih umjesto prevoditelj zovu asistent ili učiteljica. Svaka sudionica je navela da je nekad krivo nazvana.

Više od krive terminologije ih smeta činjenica što profesori i ostali djelatnici škole a i društva općenito ne vide razliku između asistenta i prevoditelja u nastavi. Prevoditelj u nastavi treba biti osoba koja zna znakovni jezik dok asistenti u većini slučajeva ne trebaju nikakva dodatna znanja da bi bili asistenti.

„Čak i meni sad nekad dođe prirodno da kažem da sam asistentica koliko puta sam to čula.“
(PUN1)

„Zovu me još uvijek, nakon tri godine asistent! A njoj ne treba asistent, njoj treba prevoditelj.“
(PUN7)

Neprihvatanje prevoditelja u nastavi kao dijela radnog kolektiva škole

Prevoditelji u nastavi nisu djelatnici škole pa neke od sudionica naglašavaju da im smeta što se osjeti da ih profesori ne gledaju kao sebi jednakima te se prema njima ne odnose kao prema kolegama.

„Prošle godine dok ja nisam bila magistra primarnog obrazovanja, dok oni nisu znali da ja idem na Učiteljski, onda se osjećao veliki jaz između asistenta i učitelja. Do toga da me neki nisu ni pozdravljali ni doživljavali. Mislim ajde ove učiteljice koje znaju da sam prevoditelj ali ovi profesori od 5 do osmog, bilo je situacija, da prođeš i pozdraviš te ni ne dožive. A sad dok sam postala učiteljica, dolazim na njihove sastanke učitelja, na učiteljska vijeća i sad mi vele Ooo i ti si jedna od nas a to mi je preglupo. Ako smo svi tu u interesu djece, zakaj taj jaz između učitelja i asistenata. Vidi se uvijek dok su neka druženja, uvijek je šačica učitelja na jednoj strani a asistenti na drugoj. Osjećam preokret dok sam sad zaposlena i kao učiteljica i prošle godine kad sam bila sam prevoditeljica, baš je ogromna razlika“ (PUN8)

„Oni tamo ne znam šta rade, onda sam ja izolirana u toj zbornici, sjedim ko siroček.“ (PUN6)

Peto istraživačko pitanje je glasilo „**Što prevoditelji smatraju potrebnim da se promjeni kako bi im se olakšao rad u školi?**“ a temeljem analize podataka, utvrđeno je šest tema.

Osigurati edukaciju nastavnika

Svi su se složili da bi im pomoglo da se nastavnike educira i o tome što je posao prevoditelja i na koji način raditi s gluhim djetetom. Često puta se događa da su nastavnici nepripremljeni za

rad s gluhim učenicima u razredu i ne znaju kako se ponašati kada je uz tog gluhog učenika i prevoditelj.

„edukacija profesora prije nego što dijete dođe“ (PUN4)

„Znači njima je materinji jezik, znakovni, onima koji ga koriste a hrvatski jezik je dodatan jezik koji uče. Kada bi se to naučilo nastavnike, sve bi bilo lakše.“ (PUN3)

„Edukacija svih po redu a posebno nastavnika. Da nastavnici shvate što to znači biti gluhi i u čem sve moja X treba podršku.“ (PUN8)

Osigurati dodatna edukacija prevoditelja u nastavi

Prevoditelji u nastavi naglašavaju kako bi im trebala dodatna edukacija pa se to nametnula kao jedna od tema koja daje odgovor na peto istraživačko pitanje. Prevoditelji u nastavi kažu kako ih osnovni tečaj koji traje 2 godine nije dovoljno pripremio za prevođenje u školi. Kažu kako im je više pomoglo volontiranje i komunikacija s gluhima i gluhoslijepima. Kao jedna od stvari za koju se nadaju da će se promijeniti je to da će imati priliku se više usavršavati. Iako kažu kako im u udruzi uvijek pokažu sve znakove i kako imaju podršku od udruge te se jednom tjedno organiziraju radionice za učenje znakovnog jezika ipak izražavaju želju da se dalje usavršavaju kao prevoditelji.

„Dobro bi ,i došla dodatna edukacija i da nešto novo naučim, volim učiti i smatram da mi treba dodatne edukacije baš kao prevoditelju.“ (PUN1)

„Edukacije, da jer fali stručni tim, jednostavno stručni tim, ono, ok, ti si obrazovan za prevoditelja, ti znaš vokabular, ti znaš prevoditi, ali opet riječ je o djeci, o odgojno-obrazovnoj ustanovi, o školi i normalno uvijek imaš neke situacije i sad kak se snać. Dobro bi bilo da nas se dodatno educira... Ne znam, prevoditelji koji rade sa starijim korisnicima, putuju na ovu edukaciju pa čuju iskustva od drugih, pa putuju na onu a nekak sam uvijek imala osjećaj da mi u nastavi, onako, snađi se, plivaj sam i nadaj se najboljem.“ (PUN 2)

Poticati međusobno povezivanje prevoditelja u nastavi

Sudionici istraživanja kažu kako bi im u nošenju s problemima kao vid podrške dobro došlo da se prevoditelji međusobno povežu i razmjenjuju svoja iskustva. Smatraju kako ih najlakše

razumije netko tko radi posao kao njihov. Također, tvrde da im se lakše otvoriti drugom prevoditelju jer ih Kodeks prevoditelja ograničava da govore o svojim korisnicima. Vjeruju kako prevoditelj prevoditelju može udijeliti najbolji savjet.

„Dobro bi mi došlo da se možemo povezati, mi prevoditelji. Ovak sam se nekad osjećala sama. Svakak bi mi dobro došlo da je neka grupa prevoditelja di ja mogu reći svoje probleme.“ (PUN8)

„Mislim da bi prevoditelji u nastavi trebali imati sastanak ili neko druženje gdje bi mogli izmjeniti svoja iskustva i probleme koje susreću.“ (PUN2)

„... ta suradnja sa drugim prevoditeljima, gdje oni mogu međusobno iskomunicirati, ne znam, ponuditi rješenja, olakšati si rad na pojedinim predmetima...na nekim predmetima se javlja vjerojatno ista problematika, onda je to dobro..svatko je bio u nekoj svojoj situaciji, uvijek možeš čuti nešto korisno.“ (PUN3)

Supervizija

Kao nastavak na predhodnu temu u analizi podataka se javila i tema supervizije. Prevoditelji vjeruju kako bi im bilo korisno da ih usmjerava supervizor. Ne bi htjeli da je supervizor neka osoba koja se postavlja da je iznad njih. Voljeli bi da ih netko sasluša i usmjeri te pomogne da riješe probleme koje imaju s korisnicima.

„Trebam superviziju, baš da se nekam ispušem kak spada.“ (PUN8)

„Pa supervizija bi mi pomogla.“ (PUN6)

„Definitivno supervizija i pomoć da se može reagirati na vrijeme.“ (PUN3)

Dodatni pomoćni materijali za rad u nastavi

Sudionice koje imaju djecu s oštećenjem vida i sluha kažu kako bi im bilo korisno da imaju neke dodatne materijale kao pomoć u radu. Sudionice nekad troše svoje resurse (vrijeme i novac) pa same izređuju materijale za rad s korisnicima.

„Više recimo dodatnog materijala da mi se osigura. Recimo da ne moram toliko kopirati i trošiti svoje boje... Recimo ti neki didaktički materijali za didaktički matematiku bi mi trebali.“ (PUN5)

Reguliranje statusa prevoditelja

Kao zadnja tema analizom petog istraživačkog pitanja je želja prevoditelja da postanu stalni djelatnici škole. Trenutno se radi na tome da se taj prijedlog usvoji. Prevoditelji bi htjeli imati sigurniji posao i pravo na zaposlenje tijekom cijele godine. Ukoliko se taj prijedlog usvoji, nadaju se kako će im se povećati samim tim i plaća.

„Da imamo posao cijelu godinu, da smo po istom kolektivnom ugovoru kao i profesori jer mi smo djelatnici škole a tretiraju nas ono..“ (PUN7)

„A što da nadodam, ne znam, nadam se da će se situacija promjeniti na bolje i da ćemo jednog dana i mi biti priznati u društvu kao potrebiti.“ (PUN4)

5. RASPRAVA

Obrazovani prevoditelji i usluge koje oni pružaju nova su pojava u odgojno-obrazovnom okruženju. Obrazovani prevoditelj u školama mora posjedovati vještine za rad u odgojno-obrazovnim institucijama (Chafin Seal, 2014.).

Chafin Seal (2014.) navodi kako je prevoditelji znakovnog jezika u školama član stručnog tima čija je uloga u tome da on omogućava uspješnu razmjenu informacija između gluhog učenika, nastavnika i drugih učenika. Njegov jedini zadatak je prenošenje informacija koje su dostupne čujućim osobama bez da iznosi svoje mišljenje. Pri obavljanju svojeg posla prevoditelj treba poštovati povjerljivost informacija i poštivati etički kodeks. Prevoditelj za znakovni jezik je ključna poveznica u izjednačavanju mogućnosti za gluhe i gluhoslijepe osobe. Oni su komunikacijski profesionalci, dvojezični i dvokulturalni posrednici koji trebaju biti eksperti u najmanje dva jezika i trebaju poznavati najmanje dvije kulture. Prevoditelji trebaju prevoditi sve što čuju a ako prevode gluhoslijepim osobama moraju prevesti i sve što vide. Prevoditeljski posao nije lak. Kako bi osoba bila dobar prevoditelj treba biti svestrano obrazovana i treba imati veliku razinu koncentracije kako bi bila dobra u svom poslu (Tarczay, 2006.).

Zadovoljstvo poslom predstavlja stav pojedinca prema poslu koji radi i cjeloukupnoj radnoj situaciji (Šverko, 1991., prema Proroković i Miliša., 2009.). Postoje dva temeljna pristupa mjerenju zadovoljstva poslom a to su globalni i analitički. Mi ćemo samo spomenuti

analitički pristup jer on ispituje zadovoljstvo poslom u njegovim različitim aspektima kao što su plaća, vodstvo i druge vrijednosti.

Devedesetih godina prošlog stoljeća bila su aktualna istraživanja radnih vrijednosti stanovnika tranzicijskih zemalja. Rezultati su pokazali kako su se promjenile radne vrijednosti i kako ljudi više važnosti pridaju dobroj zaradi i sigurnosti posla (Maslić-Seršić i sur., 2005., prema Proroković i Miliša 2009.). Ovo istraživanje je pokazalo kako prevoditelji nisu zadovoljni svojom plaćom te kako smatraju da su premalo plaćeni za posao koji rade. Sve više korisnika želi profesionalne prevoditelje s izvrsnim poznavanjem znakovnog jezika i etičkim pristupom. Kako bi se to ostvarilo prevoditelje treba educirati a zatim ih i primjereno platiti kako bi se zadržali u toj profesiji (Tarczay i Pribanić, 2014.). Tarczay i Pribanić (2014.) u svojem radu sugeriraju da se sustav plaćanja usluga prevoditelja reguliraju na razini države te da plaća bude s jedne strane odraz uvažavanja profesije prevoditelja znakovnog jezika, a s druge strane uvažavanja gluhih osoba kao jezične manjine koja ima pravo na kvalitetne prevoditelje.

Proroković i Miliša (2009.) su u svom istraživanju dobili rezultate po kojima zaposlene osobe najviše ocjenjuju važnost pristojnog osobnog dohotka i sigurnost zaposlenja. Prema Pravilniku o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima čl. 7 govori kako se prevoditelje u nastavi zapošljava na određeno vrijeme i to najdulje do kraja nastavne godine (Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima, NN, 68/2018. čl.7., st.3.). Prevoditelji u nastavi nakon završetka nastavne godine dobivaju otkaz i onda ih se ponovno zapošljava s početkom nove nastavne godine stoga nas ne čudi kako izražavaju zabrinutost zbog nestabilnosti radnog mjesta.

Zbog obilježja prevoditeljskog posla u Hrvatskoj (male plaće, neplaćeni prekovremeni, nestabilnost zaposlenja) događa se da zapošljavaju nedovoljno educirani prevoditelji jer kvalitetni prevoditelji daju otkaz i zapošljavaju se na nekom drugom radnom mjestu. U školama diljem SAD-u tijekom osamdesetih i ranih devedesetih godina uključivanje obrazovanih prevoditelja u nastavi je započelo prije nego njihovo stručno osposobljavanje neophodno za rad. Samim time, njihova učinkovitost je bila manja nego učinkovitost obrazovanih prevoditelja u nekim drugim profesijama (Chafin Seal, 2014.). Mogli bismo reći da se to dogodilo i u Hrvatskoj jer ne postoji škola za prevoditelje znakovnog jezika nego samo tečaj.

Prema Pravilniku o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima (NN 68/2018.) prevoditelji u nastavi trebaju imati najmanje završeno četverogodišnje srednjoškolsko obrazovanje i stečenu djelomičnu kvalifikaciju. Tečaj u Savezu Dodir traje 4

godine, odnosno 8 semestara no većina naših sudionika u istraživanju je završila samo osnovni tečaj u trajanju od dvije godine. Postojanje nedovoljno kvalificiranih prevoditelja je odraz manjka kontrole i uvida u samu kvalitetu rada prevoditelja (Tarczay i Pribanić, 2014.). Ovo istraživanje je i pokazalo kako i sami prevoditelji smatraju da bi bilo poželjno da imaju veću kontrolu od strane škole. Njihova sugestija je bila da imaju ogledni sat na kojem bi se promatrao njihov rad. Po mišljenju sudionika to bi bilo pozitivno jer bi time profesori i ravnatelj/ravnateljice vidjeli što je posao prevoditelja i u čemu sve gluha djeca trebaju podršku. Možda je na jednom satu teško sve to vidjeti no ukoliko se radi i na otvorenoj komunikaciji između svih uključenih aktera onda se mogu napraviti pomaci.

Prevoditelji u nastavi su jedni od najuspješnijih modela komunikacijske podrške čiji je cilj osiguravanje pozitivnih ishoda učenja za gluha, nagluha i gluhoslijepu djecu (Tarczay i Salaj, 2010.). Neovisno o nedovoljnoj educiranosti prevoditelja u nastavi, ovo istraživanje je pokazalo kako prevoditelji vide napredak koji je postignut njihovim radom. Navest ćemo jedan primjer dobre prakse koji je u skladu s rezultatima ovog istraživanja. Obrazovani prevoditelji su se počeli koristiti u Hrvatskoj prije petnaestak godina i tada je Hrvatski Savez gluhoslijepih osoba Dodir započeo projekt integracije dviju učenica u redovne škole. Projekt je uspješno završen 2006./2007. godine. Iskustvo je pokazalo da je podrška prevoditelja imala pozitivan učinak na obrazovna postignuća gluhih učenica, na stvaranje pozitivnog ozračja te na njihov psihosocijalni razvoj. Što se tiče obrazovnog uspjeha, tu je pokazan veliki napredak u znanju i to osobito u hrvatskom jeziku (Tarczay i Salaj, 2010.). Ovo istraživanje nije išlo toliko detaljno ispitivati pozitivne ishode, no prema subjektivnoj procjeni ispitanika napredak je značajan i djeca su postizala bolja obrazovna postignuća od kada su dobili prevoditelja u nastavi.

Još jedan problem koji je ovo istraživanje iznjedrilo tiče se teškoće s prevođenjem i nemogućnost prevođenja određenih predmeta. Primjere koje su navodili sudionici tiču se glazbenog, tjelesnog i stranih jezika. Ukoliko prevoditelj znakovnog jezika ne zna strani jezik, vrlo teško će moći pratiti nastavu i prevoditi jer tu prevođenje uključuje jako dobro poznavanje barem tri jezika (hrvatski, hrvatski znakovni jezik, engleski, latinski itd.)

Istraživanje je pokazalo kako prevoditelji često puta preuzimaju ulogu nastavnika jer se događa kako nastavnici ne znaju koja je točno uloga prevoditelja pa od prevoditelja očekuju da radi i njihov dio posla. Prevoditelji ponekad imaju dvojnu ulogu pa ponekad oni preuzimaju ulogu nastavnika i svom učeniku dodatno pojašnjavaju gradivo. Prevoditelji se nikad ne zapošljavaju da bi vršili ulogu nastavnikovog asistenta te je važno da nastavnik zadrži ulogu primarnog autoriteta (Wilcox i sur., 1990., prema Pribanić 2007.).

Ovo istraživanje je pokazalo da kod gluhe i gluhoslijepe djece je uočljivo da imaju nedovoljno razvijen vokabular te da postoji obrazovna zapuštenost korisnika. Naime, jezik se najjednostavnije usvaja auditivnim putem u ranom djetinjstvu dok ga gluha djeca usvajaju vizualnim putem a to otežava njegovo usvajanje. Gluha djeca imaju često puta manje razvijen vokabular nego njihovi čujući vršnjaci, dizgramatični su, ne poznaju dovoljno padežnu morfologiju, imaju problema u sintaksi i upotrebi glagolskih vremena (Avelini, 2006., Jelić, 2001., Kobašić, 2006., Margetić, 2007., Pribanić, 2001., Radić, 2006., prema Pribanić, 2007.). Istraživanje koje je ispitivalo razumijevanje i produkciju pasivnih rečenica kod gluhe djece u dobi od 9 do 18 godina je pokazalo kako više od polovine ispitanika razumije te rečenice ali manje od 50% ispitanika točno zna konstruirati te rečenice. Sudionici istraživanja su pokazali niske rezultate u rečenicama u kojima je izostavljen vršitelj radnje, malo više rezultate u neverzibilnim rečenicama a najviše rezultate u neverzibilnom pasivu (Power i Quigley, 1973., prema Pribanić, 2007.). Istraživanje od Pribanić (2007.) je pokazalo kako glavni problem kod gluhe djece nije gluhoća niti komunikacija. Glavni problem je pismenost, razumijevanje pročitano i vještina pisanja, odnosno jezična kompetencija te s njom povezan stupanj obrazovanja (Pribanić, 2007.). Također, istraživanja su pokazala kako gluha djeca gluhih roditelja koja imaju znakovni jezik usvojen kao prvi jezik, pokazuju bolje razvijene psiho-socijalne vještine te vještine čitanja i pisanja u drugom, dominantnom jeziku. Također, njihova akademska postignuća su viša (Tarczay, 2006.). Danska i Švedska su već osamdesetih godina prošlog stoljeća uvele dvojezično obrazovanje za gluha djecu jer su došli do spoznaja da se potpuno sudjelovanje u društvu učenicima može osigurati putem višejezičnosti i izvrsnog obrazovanja kroz dva pristupačna jezika, znakovni jezik i dobru razvijenost pismenosti u jeziku kojim govori većina (Mahshie, 2007.).

U Hrvatskoj nije uvedeno dvojezično obrazovanje ali se radi na integraciji djece s oštećenjem sluha u redovne razrede. Odgojno-obrazovna integracija djece s oštećenjem sluha u Hrvatskoj počinje 1980. godine kada je donesen Zakon o odgoju i osnovnom obrazovanju. Taj zakon je omogućio stvaranje zakonskih pretpostavki za integraciju (Radovančić, 1994.). Ovo istraživanje je pokazalo kako prevoditelji smatraju da zbog komunikacijske podrške koju dobivaju, učenici se uspjevaju integrirati u svoj razred i školu. Istraživanja učinka integracije gluhe djece na akademski uspjeh pokazuju kako djeca oštećenog sluha u redovnim uvjetima odgoja i obrazovanja postižu bolje obrazovne rezultate i višu razinu jezične kompetencije nego njihovi vršnjaci koji se obrazuju u specijaliziranim školama (Kobašić i Pribanić, 2009.). Već smo ranije spomenuli dvije učenice koje su bile integrirane u gimnazije. Jurlić (2013.) je

napisao rad u kojem je detaljno opisao interakciju jedne od te dvije učenice. U svojem radu opisuje kako su se tijekom četiri godine pokazala pozitivne strane integracije a to su: razvijanje solidarnosti kod učenika te razvijanje svijesti o različitosti, usvajanje novih znanja prvenstveno znanja znakovnog jezika, novo iskustvo za nastavnike te uvođenje alternativnih načina praćenja i ocjenjivanja (Jurlić, 2013.). Integraciju gluhe i gluhoslijepe djece je polučila dobre rezultate pa je iz tog razloga treba podupirati i raditi na njoj da bude još uspješnija.

U integraciji gluhe djece osim prevoditelja doprinose i odgojno-obrazovni djelatnici škole. Prevoditeljima u nastavi je važan odnos s profesorima i prihvaćanje od strane profesora. Istraživanje koje su provele Bosnar i Bradarić- Jončić (2008.) ispitalo je stavove odgojno-obrazovnih djelatnika o integraciji gluhe i nagluhe djece, znakovnom jeziku i obrazovanim prevoditeljima u redovnim odgojno-obrazovnim ustanovama. U istraživanju je sudjelovalo 449 odgojno-obrazovnih djelatnika do 25 godina radnog staža. Istraživanje je pokazalo kako odgojno-obrazovni djelatnici imaju pozitivne stavove prema integraciji gluhe i nagluhe djece. Njih ne smatraju manje inteligentnim kao ni kognitivno podređenim čujućim učenicima. Odgojno-obrazovni djelatnici potiču razvoj znakovnog jezika i smatraju ga korisnim za gluhu i nagluhu djecu. Kao što je i ovo istraživanje pokazalo, nastavnici nisu naučeni kako da rade s gluhom djecom, odnosno koje prilagodbe su potrebne. 40% nastavnika je reklo kako bi bilo spremno pohađati jednogodišnji specijalistički studij vezan uz obrazovanje i rehabilitaciju gluhih i nagluhih učenika. Ovo istraživanje potvrđuje i rezultat koje je dobiveno i u ovom istraživanju a to je da treba raditi na edukaciji obrazovno-odgojnih djelatnika kako bi oni bili u mogućnosti kvalitetno raditi s gluhom, nagluhom i gluhoslijepom djecom. Uključivanje obrazovanih prevoditelja, odgojno-obrazovni djelatnici nisu vidjeli kao nešto što bi podiglo kvalitetu odgoja i obrazovanja gluhih i nagluhih učenika, njihov stav prema uključivanju obrazovanih prevoditelja u nastavu je više bio neodređen (Bosnar, Bradarić-Jončić, 2008.). Ovo istraživanje je dalo oprečne rezultate. S jedne strane, dio sudionika je izrazio kako ih nastavnici prihvaćaju i vide njihovu važnost a s druge strane, dio sudionika je rekao kako imaju osjećaj da ih nastavnici ne prihvaćaju i ne gledaju na njih kao na dio radnog kolektiva.

Istraživanje pod nazivom „*Pretpostavke profesionalizacije prevoditelja znakovnog jezika za gluhe i gluhoslijepe osobe*“ ispituju stavove gluhih, nagluhih i gluhoslijepih osoba prema prevoditeljima znakovnog jezika, odnosno prema njihovim jezičnim kompetencijama, etici i jezičnim kompetencijama. U Hrvatskoj se prevoditelje znakovnog jezika naziva tumačima, stručnim komunikacijskim posrednicima i prevoditeljima. Ne postoji jedinstveno mišljenje i stav kako ih treba nazivati. Istraživanje je pokazalo kako gluhe, nagluhe i gluhoslijepe osobe

preferiraju termin prevoditelji znakovnog jezika (Tarczay, 2010.). Ovo istraživanje je pokazalo kako prevoditelje znakovnog jezika često nazivaju pomoćnicima u nastavi. Razlog možda leži i u tome kako javnost nije informirana o postojanju prevoditelja u nastavi pa ih iz neznanja nazivaju pomoćnicima u nastavi. Sudionici ovog istraživanja izražavaju nadu kako će se u budućnosti popraviti situacija te kako će javnost biti upoznata s zanimanjem prevoditelj u nastavi i da će se regulirati njihov status.

Kao nešto što bi im moglo pomoći u budućnosti prevoditelji osim edukacije nastavnika o čemu smo već pisali, prevoditelji ističu superviziju. Supervizija je oblik podrške profesionalcima koji rade u području odgoja i obrazovanja. Supervizija štiti mentalno zdravlje, poboljšava profesionalne kompetencije i poboljšava kvalitetu usluge koja se pruža korisnicima (Kusturin, 2007.). Supervizija se može provoditi individualno ili u grupi. Superviziju vodi supervizor koji nije član organizacije u kojoj stručnjaci rade niti je stručan u tom području. Supervizija pomaže profesionalcima da dobiju potporu i rasterećenje, da kritički razmatraju svoje postupke i tako unaprijede svoju kompetentnost i sačuvaju mentalno zdravlje unatoč stresu na poslu (Kusturin, 2007.). Osim supervizije, prevoditelji ističu kako bi im pomoglo da se više oni međusobno povežu jer smatraju kako im je lakše dijeliti iskustva s osobama koje rade isti posao. Smatraju kako bi im razgovor s „kolegama“ pomogao jer su možda doživjeli neko slično iskustvo kao i oni i mogu im dati savjet.

Ono što je ovo istraživanje pokazalo i što smo odlučili staviti za kraj rasprave o rezultatima istraživanja je rezultat i nešto što je svaki prevoditelj u nastavi koji je sudjelovao u istraživanju istaknuo a to je da voli raditi svoj posao i da osjeća osobno zadovoljstvo poslom prevoditelja u nastavi.

6. ZAKLJUČAK

Ovim istraživanjem htjelo se dobiti uvid u iskustva prevoditelja u nastavi koji prevode gluhoj i gluhoslijepoj djeci u osnovnim i srednjim školama u Republici Hrvatskoj. Prevoditelji u nastavi su komunikacijski profesionalci i važna su poveznica za izjednačavanje mogućnosti gluhim i gluhoslijepim osobama. Iako je njihova perspektiva često puta zanemarena, ona je svakako važna. Dosadašnja istraživanja su pokazala kako je uključivanje prevoditelja u nastavi nužno te može biti prediktor uspješnog obrazovanja djece. Ovo istraživanje je pokazalo kako gluha djeca dolaskom prevoditelja u nastavi ostvaruju bolje obrazovne uspjehe te bivaju bolje integrirana u školsku zajednicu. Smatramo kako je ovo značajan rezultat jer je iz njega vidljivo

da su prevoditelji u nastavi važni gluhoj i gluhoslijepoj djeci. Uz podršku prevoditelja u nastavi, djeca ostvaruju bolje rezultate koje vjerojatno ne bi mogla ostvariti kada ne bi imali prevoditelja u nastavi jer ne bi mogli sami pratiti nastavu.

Prevoditelji u nastavi su isticali kako bi im u radu pomoglo da imaju superviziju. Supervizija je korisna te bi im ona omogućila da dobiju potrebnu potporu i rasterećenje. Supervizija je kroz povijest bila usko vezana za socijalni rad. Studijski centar socijalnog rada ima poslijediplomski specijalistički studij supervizije psihosocijalnog rada koji upisuju većinom socijalni radnici. Nakon završetka, socijalni radnici stječu znanja i vještine koje im mogu pomoći u superviziji prevoditelja u nastavi. S time u vidu, u budućnosti vidimo suradnju između prevoditelja u nastavi i socijalnih radnika. Osim suradnje prevoditelja u nastavi i socijalnih radnika, ovo istraživanje je pokazalo kako bi prevoditelji u nastavi voljeli da se oni međusobno više povežu. Naime, sudionici su isticali kako im je lakše potražiti savjet od drugih prevoditelja u nastavi jer ih oni bolje razumiju i mogu im dati savjet ili s njima podijeliti neko iskustvo koje su oni imali.

Škola bi trebala poraditi na tome da priprema nastavnike za rad s gluhom i gluhoslijepom djecom jer za uspješno obrazovanje djece nastavnici igraju važnu ulogu. Ovo istraživanje je pokazalo ne samo da javnost nije informirana o tome što je posao prevoditelja, nego ni profesori često puta nisu informirani o tome što je posao prevoditelja. To ponekad dovodi do toga da profesori očekuju od prevoditelja u nastavi da rade i njihov dio posla, primjerice da objašnjavaju nastavni sadržaj. To nije posao prevoditelja u nastavi. Posao prevoditelja u nastavi je da prevodi sve što čuje. Sudionici našeg istraživanja su isticali kako bi im pomoglo kada bi se profesore educiralo i pripremilo za rad s gluhom djecom koja imaju uz sebe prevoditelja u nastavi.

Rezultati istraživanja su pokazali kako je većina prevoditelja u nastavi završila samo osnovni tečaj znakovnog jezika u trajanju od 2 godine, dok cijeli tečaj za prevoditelja traje 4 godine. Dio sudionika istraživanja je iskazao kako se smatra nedovoljno educiranim za posao prevoditelja u nastavi. U literaturi, odnosno u drugim istraživanjima, smo vidjeli kako situacija nije bolja niti u ostatku svijeta. Naime, brojna istraživanja su pokazala kako je obrazovanje prevoditelja znakovnog jezika često puta manjkavo. Na obrazovanju prevoditelja treba poraditi jer gluha i gluhoslijepa djeca trebaju dobro educirane prevoditelje kako bi mogli pratiti i sudjelovati u nastavi.

Istraživanje je pokazalo kako su prevoditelji premalo plaćeni za posao koji rade. Taj rezultat se poklapa sa rezultatima drugih istraživanja. Jedan od preduvjeta koji se treba osigurati

kako bi se osigurao ostanak prevoditelja u nastavi su viša primanja. Osim viših primanja, prevoditelji ističu kako bi voljeli da njihov posao u budućnosti bude stabilniji na način da su zaposleni tijekom cijele godine a ne samo tijekom školske godine. Po sadašnjoj situaciji, prevoditelji u nastavi se zapošljavaju sa početkom školske godine a nakon završetka te iste školske godine dobivaju otkaz te se ponovno zapošljavaju s početkom nove školske godine.

Vjerujemo da će u budućnosti javnost postati informiranija o prevoditeljima u nastavi i njihovoj važnosti u obrazovanju gluhe i gluhoslijepe djece te se nadamo kako će se poraditi na tome da se regulira, odnosno poboljša, status prevoditelja u društvu.

PRILOG

1. Pismo namjere i informirani pristanak za prevoditelje u nastavi

Poziv na sudjelovanje u istraživanju „Prevoditelji u nastavi“

Poštovani,

zovem se Petra Kuzele i prvostupnica sam socijanog rada. Zaposlena sam u Hrvatskom Savezu gluhoslijepih osoba Dodir kao prevoditeljica u nastavi u osnovnoj školi u Zagrebu.

Pozivam Vas da sudjelujete u istraživanju koje provodim u svrhu pisanja svog diplomskog rada. Istraživanje nosi naziv „Prevoditelji u nastavi“. Prevoditelji u nastavi su omogućeni djeci gluhoj, nagluhoj i gluhoslijepoj djeci tek od prošle godine. Do sada se ignorirao položaj gluhe, nagluhe i gluhoslijepice djece u obrazovnom sustavu i uskraćivalo im se pravo na kvalitetno i ravnopravno obrazovanje. Obzirom da i sama radim kao prevoditeljica u nastavi u osnovnoj školi, ovo područje me osobito zanima. Ovim istraživanjem želim istražiti iskustva prevoditelja u nastavi u školama obzirom da ta tema nije obrađena do sada u Hrvatskoj i o prevoditeljima u nastavi u Hrvatskoj se vrlo malo zna. Nadam se da će rezultati ovog istraživanja pridonjeti spoznaji o tome s kakvim se sve izazovima u obrazovnom sustavu susreću prevoditelji.

Podatke o Vama sam dobila od zaposlenih u Savezu Dodir. Pozivam Vas da sudjelujete u istraživanju jer ste Vi prevoditelji u nastavi i vjerujem kako mi vi možete puno toga reći o Vašim iskustvima i prevođenju u školama.

Molim Vas da tekst na sljedećim stranicama pročitate pažljivo. Uzmite si vremena da razmislite o tome što ste pročitali i da donesete odluku želite li sudjelovati u istraživanju. Molim Vas da mi Vašu odluku o sudjelovanju ili nesudjelovanju pošaljete na mail petra.kuzele@hotmail.com. Ako pristanete na sudjelovanje u istraživanju, ja ću s Vama još jednom proći ovo pismo prije samog razgovora kada ćemo biti sami. Sva pitanja koja Vas zanimaju o ovom istraživanju me pitajte prije nego li se potpišete na zadnjem listu pisma.

Puno hvala,

Petra Kuzele

MJESTO I VRIJEME ODRŽAVANJA ISTRAŽIVANJA

Istraživanje će se provesti kao razgovor. Datum i vrijeme razgovora dogovorit ćemo zajednički. Naš razgovor će trajati najdulje 90 minuta. Ukoliko imate potrebu možemo se prije samog razgovora čuti da donesete odluku želite li sudjelovati u istraživanju.

Vi ćete sami odlučiti želite li da porazgovaramo u knjižnici ili u prostoriji udruge/ ustanove. Nitko Vas ne smije prisiliti da razgovarate sa mnom jer je istraživanje dobrovoljno. Ukoliko Vas je netko prisilio molim Vas da mi to odmah na početku našeg razgovora kažete.

TEMA ISTRAŽIVANJA

Razgovarati ćemo u Vašim iskustvima prevođenja u školama. Zanimaju me izazovi s kojima ste se susretali u obrazovnom sustavu kao prevoditelji. Nadam se da će Vam biti ugodno samnom razgovarati.

DOBROVOLJNOST SUDJELOVANJA U ISTRAŽIVANJU

Sudjelovanje u istraživanju je dobrovoljno. Vaša odluka da sudjelujete ili ne sudjelujete neće imati nikakvog utjecaja na Vaše radno mjesto. Odluka o sudjelovanju mora biti isključivo Vaša.

VAŠA PRAVA TIJEKOM ISTRAŽIVANJA

Tijekom razgovora ne morate odgovarati na pitanja koja Vam se ne sviđaju, koja Vam stvaraju neugodan osjećaj ili na koja ne želite odgovoriti. Razgovor možete završiti u bilo kojem trenutku i to neće imati nikakve posljedice za Vas. Ukoliko odlučite prekinuti razgovor, ja ću kao istraživač u svom istraživanju koristiti ono što ste mi do tada rekli jedino ako mi Vi to dopustite. Na kraju razgovora možemo zajednički donijeti odluku želite li da se još jednom nađemo i porazgovaramo još jednom o temi istraživanja.

ZAŠTITA VAŠIH PODATAKA

Razgovor će se snimati mobitelom (samo zvučni zapis, neće se koristiti kamera). Razgovor ću poslije ja prepisati da nitko drugi ne sazna da ste mi upravo Vi rekli određene stvari. Kada ću prepisati naš razgovor iz teksta ću izbrisati sva imena, adrese i mjesta koja bi mogla otkriti konkretne osobe i maknuti sve oznake koje bi mogle upućivati na Vas. U tekstu nigdje neću koristiti Vaše ime, već ću Vam dodijeliti broj.

Broj služi kako bi se u pisanom tekstu vidjelo da je to rekla ista osoba. Samo ću ja kao istraživač znati vezu između broja i imena osobe kojoj sam broj dodijelila.

U istraživanju se neće nigdje koristiti cijeli prijepis razgovora, već samo njegovi dijelovi. Audio snimak razgovora i njegov prijepis će se čuvati na tajnom mjestu. Nikome iz Saveza Dodir niti Vaše okoline neću govoriti o čemu smo razgovarali. Istraživanje je u potpunosti anonimno.

NAGRAĐIVANJE SUDJELOVANJA U ISTRAŽIVANJU

Ukoliko pristanete sudjelovati u istraživanju za to nećete dobiti nikakav novac. Sudjelovanje je dobrovoljno i besplatno.

BRIGA O VAMA KAO SUDIONIKU

Kada ćemo razgovarati u prostoriji ćemo biti samo Vi i ja. Rado ću Vam odgovoriti na sva pitanja koja Vas zanimaju u vezi ovog istraživanja. Ukoliko će Vam se i nakon istraživanja javiti neka pitanja možete me kontaktirati na mail petra.kuzele@hotmail.com ili na broj 0958513736. Prije početka snimanja našeg razgovora stvari koje ovdje pišu ćemo još jednom proći zajedno i potpisat ćete mi se. Molim Vas da ukoliko pristajete sudjelovati u ovom istraživanju potpišete sljedeći list papira koji ćete mi dati kada se vidimo. Podaci koji se traže na sljedećem papiru su važni kako bi mogao s Vama stupiti u kontakt. Također podatke ću znati samo ja kako bi Vam mogla dostaviti grupne rezultate istraživanja nakon što provedem istraživanje.

IZJAVA O PRISTANKU ZA SUDJELOVANJE U ISTRAŽIVANJU „PREVODITELJI ZNAKOVNOG JEZIKA U ŠKOLAMA“

Pročitao/la sam cijeli tekst, razumijem ga i nemam za sada pitanja vezana uz istraživanje.

Pristajem razgovarati s istraživačem i da se naš razgovor snima mobitelom (samo zvučni zapis). Pristajem da se moji odgovori koriste u pisanju diplomskog rada i znanstvenih radova s time da svi podaci koji bi mogli ukazivati na moje ime i prezime moraju biti maknuti iz napisanog teksta.

Dobio/la sam potpisani primjerak izjave o pristanku i za sebe.

Datum :

Potpis:

Kontakt podaci : _____

Adresa i mjesto
stanovanja: _____

Telefon: _____

Mail: _____

Kontakt podaci istraživača:

Petra Kuzele

petra.kuzele@hotmail.com

0958513736

HVALA NA SURADNJI!

2. Protokol s pitanjima za intervju sa sudionicima istraživanja

1. Možete li mi opisati Vaš put učenja znakovnog jezika?

Potpitanja:

Zašto ste ga počeli učiti?

Koliko dugo ga učite?

2. Koja su bila Vaša očekivanja kada ste počinjali raditi kao prevoditelj u školi?

Potpitanje:

Jesu li se ostvarila?

3. Smatrate li da Vas je tečaj znakovnog jezika dovoljno pripremio za prevođenje u školi?

4. Opišite mi s kojim se teškoćama susećete u svakodnevnom radu?

5. Koje su pozitivne strane Vašeg posla?

6. S čime ste zadovoljni u pogledu svog posla?

7. S čime niste zadovoljni u pogledu svog posla?

Potpitanje:

Što bi moglo poboljšati Vaš rad u školi?

8. Opišite mi kako Vas doživljavaju nastavnici?

Potpitanje:

Smatrate li se ravnopravn u odnosu na ostale djelatnike škole?

9. Opišite mi kako na Vas gledaju djeca bez oštećenja sluha?

10. Opišite mi Vaše iskustvo suradnje sa školom?

11. Smatrate li da Vam treba dodatna podrška u radu?

Potpitanje: Kakav vid podrške bi Vam bio potreban?

12. Jeste li zadovoljni sa svojom plaćom?

Potpitanje:

Trebate li nekad raditi prekovremene sate koji nisu plaćeni?

13. Smatrate li da su prevoditelji u nastavi dovoljno prepoznati od strane zaposlenika škole te društva općenito kao potrebni djelatnici škole?

14. Želite li što dodati?

LITERATURA

- Borić, S. & Tomić, R. (2012). Stavovi nastavnika osnovnih škola o inkluziji. *Metodički obzori: časopis za odgojno-obrazovnu teoriju i praksu*, 16(7), 75-86.
- Bosnar, M. & Bradarić-Jončić, S. (2008). Stavovi prema integraciji gluhe djece, znakovnom jeziku i uključivanju tumača za znakovni jezik u redovne vrtiće i škole. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 44(2), 11-40.
- Buljevac, M. (2014). *Stigma of Intellectual Disability: Perspectives of Family Members (Doctoral dissertation)* Zagreb: Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu.
- Chafin Seal, B. (2014). *Znakovni jezik: najbolje prakse prevodenja u odgoju i obrazovanju*.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2014). *Basics of Qualitative Research*, Thousand Oaks: CA Sage.
- Čorkalo Biruški, D. (2013). Etički izazovi kvalitativnih istraživanja u zajednici: od planiranja do istraživačkog izvještaja. *Ljetopis socijalnog rada*, 21(3), 393-423.
- Edwards R, Holland J. (2013). *What is qualitative interviewing? An imprint of Bloomsbury*. London, New York: Publishing plc.
- Glaser, M. & Pletzen, E.V. (2012). Inclusive education for deaf students: Literacy practices and South African Sign language. *Southern African Linguistics and Applied Language Studies*, 30(1), 25-37.
- Hayes, P.L (1993). Educational interpreters for deaf students: their responsibilities, problems, and concerns. Doktorska disertacija. Pittsburgh: University of Pittsburgh.
- Jamshed S. (2014). Qualitative research method-interviewing and observation. *Journal of Basic and Clinical Pharmacy*, 5(4), 87-88.

Jurlić, F. (2013). Integracija gluhe učenice s prevoditeljicom za znakovni jezik. *Poučak: časopis za metodiku i nastavnu matematiku*, 13(53), 73-77.

Kobašlić, K., Pribanić, Lj. (2010). Receptivni riječnik u odraslih gluhih osoba. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 46(2), 34-49.

Konvencija o pravima djeteta (1989)., Dokument Glavne skupštine Ujedinjenih naroda, usvojen 20. studenoga 1989.

Kusturin, S. (2007). Supervizija- oblik podrške profesionalcima. *Metodički ogledi: časopis za filozofiju odgoja*, 14(1), 37-48.

Lincoln, YS. & Guba, EG. (1985). *Naturalistic Inquiry*. Newbury Park, CA: Sage Publications.

Mahshie, S.N. (2007). *DVOJEZIČNO OBRAZOVANJE GLUHE DJECE S iskustvoma Švedske i Danske*. Zagreb: Hrvatski savez gluhih i nagluhih. Zagreb: Hrvatsko društvo tumača i prevoditelja znakovnog jezika gluhih.

Milas, G. (2005). *Istraživačke metode u psihologiji i drugim društvenim znanostima*. Jastrebarsko: Naklada Slap.

Morse, J. M. (2015). Critical analysis of strategies for determining rigor in qualitative inquiry. *Qualitative health research*, 25(9), 1212-1222.

Pravilnik o pomoćnicima u nastavi i stručnim komunikacijskim posrednicima. *Narodne novine*, br. 102/2018.

Pribanić, Lj. (1998). Ponavljanje rečenica u djece oštećena sluha. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 34(2), 127-138.

Pribanić, Lj. (2007). Prevoditelji- most između čujućeg i gluhog svijeta. *Bioetički aspekti komuniciranja s gluhim pacijentima*, 2(1), 65-72.

Pribanić, Lj. (2007). Gluhi učenici i jezik. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 43(2), 55-66.

Proroković, A., Miliša, Z. (2009). Radne vrijednosti i zadovoljstvo poslom s obzirom na neke sociodemografske značajke. *Acta Iadertina*, 6(1), 3-17.

Radovančić, B. (1994). Faktorska struktura stavova nastavnika redovnih osnovnih škola prema odgojno-obrazovnoj integraciji učenika s oštećenjem sluha. *Defektologija*, 30(2), 103-114.

Tarczay i suradnici, S. (2006). *Znak po znak 2*. Zagreb: Hrvatska udruga gluhoslijepih osoba DODIR.

Tarczay, S., Salaj, I. (2010). Knjiga sažetaka 4. kongresa hrvatskih logopeda s međunarodnim sudjelovanjem „Logopedija i izazovi novog vremena. *Prevoditelji u nastavi- temelj učinkovite komunikacije u obrazovanju gluhih, nagluhih i gluhoslijepih učenika*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu: Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet.

Tarczay, S., Pribanić, Lj. (2014). Prevoditelji znakovnog jezika-kako ih vide korisnici usluge prevođenja. *Hrvatska revija za rehabilitacijska istraživanja*, 50(1), 1-16.

Teruggi, L.A. (2014). *JEDNA ŠKOLA DVA JEZIKA Iskustvo dvojezičnosti u vrtiću i osnovnoj školi u Cossatu*. Zagreb: Hrvatsko društvo tumača i prevoditelja znakovnog jezika gluhih.

Ustav, *Narodne novine*, br. 56/1990, 135/1997, 8/19998, 113/2000, 124/2000, 28/2001, 41/2001, 55/2001, 76/2010, 85/2010, 05/2014.

Zakon o potvrđivanju Konvencije o pravima osoba s invaliditetom i Fakultativnog protokola uz Konvenciju o pravima osoba s invaliditetom. *Narodne novine*, br. 06/07.

Zrilić, S., & Brzoja, K. (2013). Promjene u pristupima odgoju i obrazovanju učenika s teškoćama. *Magistra Iadertina*, 8(1.), 141-153.

Willing, C., Stainton-Rogers, B. (2008). *Introducing qualitative research in psychology*.
Berkshire: McGraw–Hill Education.

